

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 849

26. SRPNJA 2019. CIJENA 50 DINARA

85. Dužionica u Somboru

Bogu hvala za kruh

5

Pola godine rada novog saziva HNV-a

Kontinuitet i novi iskoraci

6

Posjet veleposlanika Bakote i predstavnika hrvatske zajednice Općini Surčin

Unaprjeđenje suradnje na obostranu korist

9

Marko Tucakov

Dite, divaniš šokački?

12

Darko Sarić Lukendić, član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu

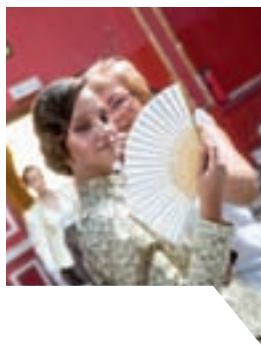
Puno planova, ali i izazova

22

Zašto stoji rekonstrukcija mosta Šmaguc u Monoštoru?

Radovi na »čekanju«

30

Dužijanca 2019. – Revija novog ruva

Veliko ruvo pod svjetlima modne piste

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatorska služba)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorka)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Folklorno ljeto

Moram priznati da folklor u bilo kojem vidu nije imao značajnu ulogu u mojem životu – nisam išla na folklor, odrasla sam u kvartu mješovite nacionalne strukture, a ono čemu sam posvećivala najviše vremena su bile knjige. Može se reći da sam bila pravi knjiški moljac. I tada (a i sada) sam više vremena provodila čitajući, istražujući, učeći u sobi ili knjižnicama nego li na različitim manifestacijama, kulturnim i tradicijskim događanjima... I osobno su me uvijek više zanimali aktualni sociološki i politološki procesi i odnosi između manjina i većine (vjerojatno i zbog mog profesionalnog interesa i obrazovanja) nego li teme iz povijesti, tradicije, običaja...

Možda upravo zato se i divim ljudima koji svoju energiju, vrijeme pa i novac ulažu u očuvanje i reafirmiranje vlastite baštine – nematerijalne i materijalne kulture, koji su posvećeni obnavljanju i čuvanju nošnji i običaja, osmišljavanju i održavanju različitih manifestacija... I premda nisam pristalica svođenja nacionalnih manjina samo na folklorni ukras na »šeširu multikulturalizma«, kakva tendencija postoji u društvu u kojemu živimo, nesumnjivo je da su manifestacije kojima se prezentira vlastita tradicija i baština ono nešto što je dopadljivo i vidljivo, opipljivo, što pomaže da se ljudi povežu i aktiviraju oko onoga što im je blisko i drago, ali i da se kroz takve aktivnosti uključe u šire društvene, kulturne pa i gospodarske tokove budući da neke od tih manifestacija imaju i značajan turistički potencijal. Takvih je primjera puno, i u ovome broju pišemo o manifestacijama koje su obilježile protekli tjedan: članovi najmlađe hrvatske udruge u Srijemu Hrvatska čitaonica *Fischer* vrijedno rade na obnavljanju običaja i njihovom očuvanju od zaborava koje su ovoga puta prezentirali na lokalnoj kulturnoj manifestaciji – zahvaljujući svome radu postali su vidljiviji u svome mjestu, a poduzeli su i korake na političkom planu organizirajući dolazak veleposlanike Hrvatske u Srbiji u posjet njihovom gradu i susret s gradonačelnikom. Pišemo i o originalnoj i nesvakidašnjoj prezentaciji narodnih nošnji u organizaciji UBH *Dužijanca*, 85. *Dužionici* u Somboru u organizaciji HKPD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora, prvim događanjima u *Šokačkoj kući* u Vajskoj, izložbi *S Božjom pomoću*, koja je u redovitom programu *Dužijance* od 1993. godine, o natjecanju pucanja bičevima koja je ove godine održana peti puta i sve je više sudionika, Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu na kojoj su nastupili i Hrvati iz Srbije – **Stanka Čoban** iz Bača i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, gostovanju članova Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevačkih pisama* u Rijeci na *Ljetnoj školi tambure*...

O kulturi iz kuta Hrvatskog nacionalnog vijeća govori u intervjuu za naš tjednik i član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu **Darko Sarić Lukendić**, koji ističe kako je kultura područje koje okuplja najveći broj pripadnika hrvatske zajednice, posebice u kontekstu kulturnog amaterizma u kojem djeluje četrdesetak udruga.

Nesumnjivo, u ovome broju dominiraju teme iz područja kulture. Nije niti čudo, ljeto je, događanja je puno i treba ih ispratiti. A za one koji više vole političke i gospodarske teme, nek ne brinu, predizborna događanja tek se zahuktavaju, bit će politike i političkih tema pregršt kad ljeto prođe.

J. D.

Pola godine rada novog saziva HNV-a

Kontinuitet i novi iskoraci

Govoreći o radu HNV-a u proteklih pola godine, predsjednica HNV-a Jasna Vojnić je istaknula kadrovsko snaženje Vijeća, obilazak svih udruga koje u svom nazivu imaju hrvatski predznak * Jedan od strateških ciljeva Vijeća je formiranje područnih ureda rekla je Vojnić i najavila da uskoro treba početi rekonstrukcija i stavljanje u funkciju spomen-doma bana Jelačića u Petrovaradinu * HNV je proteklog mjeseca osnovao i fondaciju Cro-fond, koja će biti nositeljica financiranja razvojnih programa naše zajednice * U novu školsku godinu za sada upisano 37 prvaša u osnovne i 51 učenik u srednje škole na cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku

» **O**d početka rada 4. saziva HNV-a, budući da smo saziv kontinuiteta, zadržali smo sve ono što je dobro urađeno u proteklih 16 godina, ali smo animiranjem novih raspoloživih resursa unutar zajednice i potencijala učinili puno novih i velikih iskoraka. Učinjenim smo zadovoljni, no svjesni smo da je još puno posla pred nama«, rekla je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** na konferenciji za novinare održanoj u Subotici 23. srpnja, u povodu prvih šest mjeseci rada novog saziva krovne institucije Hrvata u Srbiji.

Govoreći o radu HNV-a u proteklih pola godine, Vojnić je istaknula kadrovsko snaženje Vijeća, obilazak svih udruga koje u svom nazivu imaju hrvatski predznak ili u svom djelovanju imaju za cilj njegovanje hrvatske kulture i baštine i naglasila kako će vodstvo Vijeća obići i sve gradonačelnike i predsjednike općina gdje žive Hrvati u značajnijem broju kako bi predstavili rad Vijeća i porazgovarali o aktualnim pitanjima s mjesnim Hrvatima u cilju nalaženja zajedničke mogućnosti djelovanja.

Formiranje područnih ureda HNV-a

»Čak 25 posto udruga nema nikakav prostor za rad. Vukovarsko-srijemska županija izdvojila je sredstva za kupovinu *Šokačke kuće* u Vajskoj, a Osječko-baranjska županija je izdvojila sredstva koja će biti raspoređena udruzama prema prioritarnim potrebama, nakon natječaja koji će već idućeg mjeseca biti raspisan«, rekla je Vojnić i istaknula kako je jedan od strateških ciljeva Vijeća formiranje područnih ureda i najavila da uskoro treba početi rekonstrukcija i stavljanje u funkciju spomen-doma bana Jelačića u Petrovaradinu.

Od rezultata rada Vojnić je navela i kako je održana edukacija za pisanje EU projekata.

»Budući da smo svjesni važnosti i budućnosti projektnog razmišljanja, HNV je proteklog mjeseca osnovao i fondaciju *Cro-fond*, koja će biti nositeljica financiranja razvojnih programa naše zajednice.«

Kada je u pitanju obrazovanje, Vojnić je naglasila kako je ove godine u prvi razred hrvatskih odjela u osnovnim školama upisano dvostruko više prvaka nego prošle godine, a nastavljen je i trend upisivanja gotovo dvostruko većeg broja učenika u srednje škole na hrvatskom nastavnom jeziku od broja završenih osmaša. HNV je organizirao brojne izvannastavne aktivnosti za učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku, a organizirao je i pomoć i podršku budućim studentima u Hrvatskoj, od pripreme nastave do pomoći oko pribavljanja potrebne dokumentacije i smještaja u studentskim domovima. Kao jedan od izazova u predstojećem radu, Vojnić je navela nastavak projekta Hrvatskog školskog centra i završetak strategija za informiranje i službenu uporabu hrvatskoga jezika i pisma, te naglasila kako je u veljači ove godine hrvatski jezik uveden u službenu uporabu u Lemešu.

Oснажена komunikacija s međunarodnim predstavnicima

Vojnić je govorila i o aktivnostima HNV-a u svezi pisanja kvartalnih izvješća za provedbu Akcijskog plana za manjine, kao i u javnim raspravama koje se tiču implementacije tog plana.

»Dostavljali smo izvješća o provedbi međunarodnih instrumenata, kao što je Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima, održavali smo aktivnu komunikaciju sa svim institucijama koje su zadužene za pitanja manjina u Srbiji, imali

smo konstruktivnu suradnju s predstavnicima civilnog sektora u Srbiji, a aktivno smo davali svoja mišljenja na većinu izvješća Europske komisije o pristupanju Srbije EU«, rekla je među ostalim Vojnić i ukazala kako je HNV u proteklom razdoblju osnažio komunikaciju i s međunarodnim predstavnicima, kao što su diplomatski predstavnici država članica Europske unije, te istaknula kako je Vijeće u suradnji s Demokratskim savezom Hrvata u Vojvodini bilo domaćin službenog posjeta Srpskog narodnog vijeća iz Hrvatske, kao i nogometne utakmice momčadi nacionalnih manjina iz Hrvatske i Srbije, pokazujući na taj način interes i spremnost da Vijeće bude inicijator relaksiranja srpsko-hrvatskih odnosa.

Vojnić je naglasila i kako je suradnja između HNV-a s institucijama u Hrvatskoj od konca prošle godine značajno osnažena.

Novi, 4. saziv HNV-a izabran je putem elektorskih izbora 4. prosinca 2018. godine i broji 29 vijećnika. Na konferenciji za novinare bili su nazočni i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvijin**, članica IO Vijeća zadužena za područje obrazovanja **Margareta Uršal**, član IO Vijeća zadužen za područje kulture **Darko Sarić Lukendić** i međunarodni tajnik HNV-a **Darko Baštovanović**, prema riječima Jasne Vojnić »dio tima koji je u proteklih pola godine posvećeno radio na ostvarenju programa rada koji je četvrti saziv Vijeća usvojio.«

Z. S.

Pokrajinska tajnica Milošević na izložbama u Kastvu i Rijeci

Dobra kulturna suradnja Istre i Vojvodine

Pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** otvorila je prošloga tjedna Međunarodnu izložbu fotografije iznad i ispod mora i Venecija *Kvarner 11*, u galeriji crkvice Svete Trojice u gradu Kastvu, nadomak Opatije.

Vojvodina kao regija i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama kroz dugogodišnju suradnju s Istrom njeguje i širi kulturu kroz razmjenu manifestacija i okupljanja oko zajedničkih projekata, istaknula je tajnica Milošević.

»Kada se projekt realizira u ovakvom ambijentu, obogaćen umjetničkom kolekcijom čije je stvaranje bilo ozbiljan zadatak i veliki izazov, neizostavna je podrška tajništva na čijem sam čelu. Afirmacija mladih koji kroz svoj rad šire profesionalni duh zbližavajući umjetnost fotografije, glavni je zadatak i cilj prije svega Akademije umjetnosti iz Novog Sada, na što sam posebno ponosna. Zbog svega što predstavlja ova izložba i njenog značaja na međunarodnoj pozornici, posebno mi je zadovoljstvo što danas imam priliku i čast izložbu svečano otvoriti«, zaključila je Milošević.

Čestitke i zahvalnost Miloševićeva je uputila svim stranim gostima na projektu, a posebno studentima iz Pekinga koji svake godine u sve većem broju sudjeluju u ovom značajnom projektu.

Značaj i razvoj izložbe unazad 12 godina istaknuli su i mentor projekta prof. **Ivan Karlavariš**, dekan Akademije umjetnosti iz Novog Sada **Siniša Bokan**, kustos muzejske zbirke Kastavštine

Marko Badurina, predsjednik udruženja *Kastafsko kulturno leto* **Helena Ninković-Budimljia**.

Nekoliko dana ranije pokrajinska tajnica Dragana Milošević u Muzeju grada Rijeke zatvorila je izložbu *Svjetski bijenale studentskog plakata*, koju su organizirale Akademija umjetnosti iz Novog Sada i *Vojvodina omladinski klub* u suradnji s Muzejom grada Rijeke. Kako je navela, ovo bijenale ima veoma važnu ulogu u aplikacijskoj knjizi Fondacije *Novi Sad 2021 – Europska prijestolnica kulture*, a od posebnog je značaja i dobra suradnja ustanova kulture u Rijeci i Vojvodini.

H. R.

Posjet veleposlanika Bakote i predstavnika hrvatske zajednice Općini Surčin

Unaprjeđenje suradnje na obostranu korist

»Imali smo želju veleposlaniku Bakoti, kojem smo neizmjereno zahvalni što nas je posjetio, pokazati kako u jednoj maloj sredini kao što je Surčin uspješno živimo, radimo i rješavamo sve probleme koje imamo. Učinit ćemo sve što je moguće da se hrvatska zajednica osjeti što komotnije u Surčinu i da im napravimo uvjete da svoje osobenosti i dalje njeguju za dobrobit svih nas«, kaže predsjednik Općine Surčin Stevan Šuša

Veleposlanik Republike Hrvatske **Gordan Bakota**, župnik župe Presvetog Trojstva u Surčinu vlč. **Marko Kljajić** i predsjednica Hrvatske čitaonice **Fischer Katica Naglić** sastali su se u petak, 19. srpnja, s predsjednikom Općine Surčin **Stevanom Šušom**. Teme o kojima se razgovaralo ticale su se mogućnosti za unaprjeđenje suradnje lokalne vlasti u u Surčinu s hrvatskom zajednicom u tom mjestu, kao i iznalaženju mogućnosti za prekograničnu suradnju Općine Surčin s nekima od gradova i općinama u Hrvatskoj. Nakon održanog sastanka donijet je zaključak da se naprave konkretni prioriteti i mogućnosti za daljnju suradnju. Također, iznijeta je ocjena da je Općina Surčin jedan od primjera odlične suradnje lokalne samouprave s hrvatskom zajednicom u Srbiji, čiji primjer bi trebale slijediti i druge općine.

Pozitivna iskustva

Na sastanku su iznesena dosadašnja pozitivna iskustva suradnje čelnika lokalne vlasti u Surčinu sa župom Presvetog Trojstva i Hrvatskom čitaonicom Fischer u Surčinu, najmlađom hrvatskom udrugom u Srijemu, koja se istoga dana u cjelovečernjem programu predstavila na jubilarnoj, desetoj kulturnoj manifestaciji *Bojčinsko kulturno leto*.

»To je rezultat toga što dijelimo istu muku i iste vrijednosti na ovom našem prostoru, bez obzira na sve 'bure' koje su bile u prošlosti, kroz koje smo zajedno prolazili. Mislim da smo uspješli očuvati prijateljski duh i da nikad nismo iskoračili izvan toga. Tako bi se trebalo nastaviti i ubuduće i da suradnja bude još bolja«, istaknuo je predsjednik Općine Surčin Stevan Šuša.

Kako je tom prilikom istaknuo predsjednik Općine Surčin, u interesu im je na prvom mjestu da se u općini stvore uvjeti za bolji život, a pomaci se, kako je naveo, već vide.

»Uskoro će u našem mjestu biti izgrađen Nacionalni nogometni stadion Srbije, kada očekujemo brojne posjetitelje koji

će prolaziti kroz Surčin. Rimokatolička crkva nalazi se odmah na ulasku u Surčin i nama je u interesu da crkva bude uređena, na čemu smo i radili u proteklom razdoblju. Hrvatska zajednica je druga manjinska zajednica po brojnosti u našem mjestu, odmah poslije slovačke zajednice. Trudimo se da naše lijepe odnose sa svim manjinskim zajednicama promoviramo, da ljudi to vide i da na osnovu našeg primjera i druge općine nešto slično urade.

Imali smo želju veleposlaniku Bakoti, kojem smo neizmjereno zahvalni što nas je posjetio, pokazati kako u jednoj maloj sredini kao što je Surčin uspješno živimo, radimo i rješavamo sve probleme koje imamo. Učinit ćemo sve što je moguće da se hrvatska zajednica osjeti što komotnije u Surčinu i da im napravimo uvjete da svoje osobenosti i dalje njeguju za dobrobit svih nas.«

Ostanak ljudi – zajednički interes

Veleposlanik Bakota zahvalio se na lijepom prijemu i izrazio je zadovoljstvo što je Općina Surčin ostvarila odličnu suradnju s hrvatskom zajednicom.

»Ako Srbija ide prema Europskoj uniji, onda to zahtijeva i očuvanje vrijednosti. Lijepo je vidjeti da različite konfesije žive složno. Volio bih vidjeti ovakvu suradnju hrvatske zajednice s

čelništvom jedne općine i u drugim mjestima. Prekrasno je vidjeti da je predsjednik općine na svakom kulturnom događaju u Surčinu. To je veliki poticaj za hrvatsku zajednicu. Došao sam ovdje kako bih mogao vidjeti koji oblik moguće suradnje možemo napraviti s pojedinim gradovima i općinama u Hrvatskoj, kako bi se mogla ostvariti konkretna suradnja, kako na polju kulture, tako i na polju ekonomije, gospodarstva», istaknuo je veleposlanik dodajući da je sastanak bio konkretan, prijateljski i sadržajan.

»Dogovorili smo se da bi trebalo pronaći dovoljno razumijevanja i s jedne i s druge strane i da iskoristimo mogućnosti ko-

rištenja europskih fondova i fondova prekogranične suradnje. Također sam se uvjerio da se Surčin izuzetno dobro razvija pod pametnim i uspješnim vodstvom ljudi koji vode općinu, pogotovo predsjednika općine. Naš cilj je da hrvatska zajednica na ovim prostorima bude inkluzivna, da sudjeluju u svim procesima.»

Bilo je riječi i o unaprjeđenju kulturne suradnje, te o interesima hrvatske zajednice, kao i o prostorima za suradnju i jačanje pojedinih subjekata za dobrobit i jedne i druge strane. Kao jednu od najvažnijih zajedničkih odgovornosti predstavnici obje strane su istaknuli trud da se zaštite i zadrže ljudi na ovim prostorima,

koliko god da se to u ovim vremenima čini teško. Istaknut je i značaj lokalne suradnje koja je ključ svakog uspjeha. Zato je sastanak predstavnika hrvatske zajednice s lokalnim čelnicima u Surčinu i ocijenjen kao inicijalna ideja kako bi se iznašle mogućnosti za gospodarsku suradnju s gradovima u Hrvatskoj i korištenjem europskih fondova. Jer, kako je rečeno, samo zajednički se mogu stvoriti bolji uvjeti da mladi ostanu u svojoj zemlji i da ljudi koji žive na ovim prostorima tu i ostanu.

Potreba većeg prostora

Predsjednica udruge *Fischer* Katica Naglič iznijela je potrebu udruge za izgradnjom većeg objekta i zatražila pomoć za realizaciju tog projekta i od Općine Surčin, koja ih je, kako je istaknula, podržavala i u prethodnim projektima.

 Marko Kljajić, Stevan Šuša, Katica Naglič i Gordan Bakota

»Mi vrijedno radimo na obnavljanju naših običaja i njihovom očuvanju od zaborava. Trenutno radimo u prostoru čitaonice, ali nam je taj prostor postao mali. Razgovarali smo sa župnikom koji nam je velika podrška u radu i dogovorili smo se da zidamo jednu veću zgradu, dvoranu kapaciteta od 150 do 180 sjedišta, sa svim potrebnim prostorijama za rad naših sekcija. U planu nam je da kasnije, kada budemo imali financijskih mogućnosti, u potkrovlju uredimo prostorije gdje bismo čuvali naše instru-

mente, nošnje, knjige, a u jednoj od prostorija bi bila smještena naša etno zbirka. Ideja za cijeli projekt je sada samo na papiru, a na jesen ćemo uraditi kompletan projekt. U njegovoj realizaciji očekujemo pomoć svih resornih institucija, pa tako i od Općine Surčin«, kazala je Naglić.

Posjet veleposlanika i predstavnika hrvatske zajednice Općini Surčin nastavljena je obilaskom surčinske općine katamaranom u Boljevcu na Savi, gdje su gosti imali prilike upoznati se s prirodnim ljepotama i prirodnim potencijalima toga djela Srijema. Posebnu zahvalnost predsjednik Općine Surčin izrazio je surčinskom župniku Marku Kljajiću koji je zajedno s članovima Hrvatske čitaonice *Fischer*, pored aktivnog rada u pastoralu, kako je rekao, cijenjeni intelektualac, pisac i povjesničar na koga su oni veoma ponosni.

Večer s čitaonicom *Fischer*

U okviru desete manifestacije *Bojčinsko leto*, koja se svake godine održava u Bojčinskoj šumi u organizaciji Općine Surčin, istoga dana održana je Večer s čitaonicom *Fischer* iz Surčina. U cjelovečernjem programu članovi *Fischera* predstavili su rad svih sekcija: glazbene, literarne i kreativne. Prvi dio programa bio je posvećen Srijemu, gdje surčinski Hrvati žive od 1750. godine. U drugom dijelu programa predstavili su se mladi članovi udruge, dok je treći dio programa bio posvećen starom običaju prosidbi. Osim članova udruge iz Surčina, program su obogatili **Branimir Čorić** iz Petrovaradina i dio članova tamburaškog orkestra prof. **Ljubinka Lazića** iz Stare Pazove. Pored brojnih gledatelja, predsjednika Općine Surčin i veleposlanika Bakote, koji su svojim prisustvom dali potporu udruzi iz Surčina, na manifestaciji je prisustvovao i otpravnik poslova u veleposlanstvu BiH **Zoran Perković** sa suprugom.

S. D.

Program – *Dužijanica* 2019.

28. srpnja – *Dužijanica* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva – 10 sati

– Konjičke utrke *Dužijanica* – Gradski hipodrom – 14 sati

4. kolovoza – *Dužijanica* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika – 10 sati

Dužijanica u Mirgešu – kod križa u centru – 18 sati

8. kolovoza – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović*, dvorana HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 19 sati

9. kolovoza – Izložba radova od slame nastalih na XXXIV. Sazivu kolonije slamarki u Tavankutu, predvorje Gladske kuće, Subotica – 19 sati

– Tamburaška večer, predstavljanje bandaša i bandašice i izbor pratilaca, te proglašenje najljepšeg izloga, Gradski trg, Subotica – 20 sati

10. kolovoza – Svečana Večernja, katedrala-bazilika sv. Terezija Avilska, Subotica – 18 sati

– Polaganje vijenca od žita na spomenik *Risaru* i spomen-bistu Blaška Rajića, park ispred Gradske kuće, Subotica – 19.30 sati

Skupština risara, Gradski trg, Subotica – 20 sati

Nastup folklornih ansambala *Dužijanica*, Gradski trg, Subotica – 20.20 sati

11. kolovoza – Središnja proslava *Dužijance* 2019.

– Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice, crkva sv. Roka, Subotica – 8.45 sati

– Povorka do katedrale sv. Terezije Avilske – 9 sati

– Svečano euharistijsko slavlje, katedrala sv. Terezije Avilske – 10 sati

– Povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku, gradski trg, Subotica – 12 sati

– Posjet grobu *Blaška Rajića*, Kersko groblje, Subotica – 19 sati

– Bandašicino kolo, gradski trg, Subotica – 19 sati

DITE, divaniš šokački?

Ne želim biti »prorok u svojem zavičaju«. U Bereg odlazim vrlo rado i vrlo rijetko. Sve ostalo što bih mogao reći povodom toga bila bi isprazna isprika ili nostalgичna pate-tika, a i jednoga i drugoga se u razmišljanju o rođenome selu trudim osloboditi. Trideset godina života u njemu, od 1977. do 2007., te narednih desetak godina »seoskoga turizma«, kako je rijetke povratke u zavičaj ispravno nazvao poznanik, vozač autobusa na liniji Sombor – Bereg, možda mi daje za pravo da pokušam neke bereške pojave osmotriti objektivnije no što bi to učinili oni koji u Beregu žive i dalje. Njima i ovoga puta izražavam osobito štovanje.

U spontanom razgovoru s Bereškinama i Berešcima vrlo je lako uhu naviklom na bereški šokački govor hrvatskoga jezika ustvrditi da se, uprošćeno ću to reći, šokački divani sve manje. Djeca, onih šezdesetak u bereškoj osnovnoj školi (rođenih od 2004. do 2011.), te onih dvadesetak sredjoškolaca (rođenih od 2001. do 2004.) sve manje govore prepoznatljive i u odnosu na srpski standard upadljivo različite šokačke riči, a način gradnje rečenica im gotovo u potpunosti slijedi

standard većinskoga jezika. Iza ova dva opća zapažanja kriju se brojne varijacije. U navedenoj skupini ima djece koja divanu šokački bolje nego pripadnici generacije mojih roditelja, a ima i onih u čijem se govoru ne daju prepoznati tragovi jezične baštine koja krase Bereg već četiri stoljeća. Ima, naravno, djece koja su iz nacionalno homogenih brakova (i hrvatskih i srpskih), kao i one koja su iz nacionalno mješovitih brakova. Ima ih koja su redovito i aktivno uključena u djelovanje mjesne hrvatske udruge, a i one koja su za isto nezainteresirana. Ima djece koja potječu iz obitelji čiji su članovi vjernici katolici, a onda i svih vjernih varijanti, uključujući i one gdje nikakvog kontakta s katoličkom vjerničkom praksom nema. Ima ih, sa značajnim udjelom, koji pohađaju sate hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture. No, nema među njima onih koji šokački izgovor ne čuju svakodnevno u svojem okruženju. Iz navedenih činjenica moguće je pretpostaviti i opredjeljenost za način svakodnevnoga govora.

Psiholingvisti ocjenjuju da svi gore navedeni čimbenici utječu na djecu prilikom odabira jezika koji govore. Složenija je situacija ukoliko postoje dvojezična ili višejezična okruženja. Šokački

govor, u svojoj varijanti koja je, grubo rečeno, postojala u Beregu tijekom prošloga stoljeća, jeste dovoljno različit od srpskoga standarda da bi djetetu trebalo jasno opredjeljenje da ga svakodnevno rabi u vlastitoj sredini. No, ima i drugih zapažanja. Šokački se spontano gubi i kod starijih generacija, naročito kod roditelja spomenute dječje skupine. U situacijama u kojima sam očekivao da će se neki moji bereški sugovornici meni ili mojoj djeci obratiti na šokačkom, oni to, primjerice, nisu nikada učinili. U preispitivanju svojega iskustva idem i dalje, u razdoblje prije konca prošloga stoljeća. Tvrdim da je osjećaj za nacionalne vri-

jednosti roditelja današnje bereške djece, Hrvata, rođenih nakon 1985. godine, vrlo oslabio. Generacije koje su starije (dide, bake, stari i stare danjašnje bereške djece) na takav kompleksni skup opredjeljenosti današnjih roditelja više nemaju nikakoga utjecaja. Naravno, dobar broj roditelja današnje djece su iz nacionalno mješovitih brakova. Dodir sa starom kulturom divanjenja šokačkog u takvom okruženju brzo, još u ranom djetinjstvu njihove djece, kada se uči jezik, prestaje. Bilo je nastavnoga osoblja

koje se trudi ispraviti »lošu kulturu izgovora srpskog jezika« u bereškoj osnovnoj školi. Postoji među mladima jaka, srpski obojena, subkultura, naročito navijačka i glazbena. Oni roditelji koji rade u Somboru ili dalje od njega većinu vremena ne divanu šokački. Ponavljam, ovo nije empirijsko istraživanje, niti imam potrebu ikoga osuđivati. Neke od ovih činjenica već su, uostalom, objavljene i dobro poznate. Evo i jedne koja nije. U gradu Nürnbergu, u Bavarskoj, postoji mali kvart u kojemu živi puno obitelji bereških gastarbeitara, nazvan po tome Mali Bereg. Oni u nekim segmentima bolje čuvaju starovinski bereški govor nego njihovi bereški vršnjaci. Naravno, pogođeni su drugom vrstom jezične asimilacije.

Što se uopće može učiniti da se navedeno stanje popravi? Klasika! Divanite s dicom šokački, pripovijadajte im pripovijetke, sigrajte se sigroškama, pivajte pisme, nek dite ide kod starog, stare, bake, dide i rodova koji divanu šokački, divanite o starovinskim stvarima. Vjerujem da vrijedi investirati u Bereg kao još uvijek postojeći, i samo jedan od nekoliko izvora govornika ovoga dijalekta hrvatskoga jezika u domicilnoj državi.

Marko Tucakov

Bogu hvala za kruh

HKUD Vladimir Nazor iz Sombora organiziralo je 85. Dužionicu. Bandaš i bandašica ovogodišnje Dužionice bili su Tomislav Čeljuska i Nikoleta Malenić

»Prvo su bile obiteljske dužionice posljednjeg dana žetve. U kući se priređivala zahvala Bogu. Nosio se kući vjenčić koji se ispleo poslije posljednjeg pokošenog snopa žita. Domaćica bi blagoslovila taj vjenčić od žita, a za ukućane bi pripremila malo svečaniji ručak. Uz molitvu zahvalilo se Bogu za uspješnu žetvu. Kada je žetva bila završena u svim salašima, i vršalica spremljena u šupu mladi su se dogovarali i planirali dužionice koje su se nekada održavale u svim somborskim salašima«, prisjeća se **Katarina Firanj** iz Salaša Nenadić i nekadašnje žetve i nekadašnjih dužionica.

Pol stoljeća kasnije dočekala je da u ulozu bandaša vidi svog unuka **Tomislava Čeljusku**. Uz Tomislava bandašica ovogodišnje *Dužionice* bila je **Nikoleta Malenić**.

Nikoleta Malenić i Tomislav Čeljuska predaju kruh gradonačelnici Dušanki Golubović

»Sretni smo i ponosni što su ove godine izabrali da baš mi budemo bandaš i bandašica. U ovoj proslavi mislim da ne smijemo zaboraviti što je bit *Dužionice*. To je zahvala Bogu što je podario još jednu uspješnu žetvu i kruh na stolu«, kaže Nikoleta Malenić.

Sluge ravnice

Proslava *Dužionice*, kao i godinama unatrag, počela je okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Ove godine, osim velikog broja djece u nošnjama, pozivu da budu dio svečane povorke odazvale su se udruge iz Lemeša, Monoštora, Berega, Žednika. Svečana misa na kojoj je posvećen kruh od novog žita održana je u Crkvi Presvetog Trojstva. Misu je predvodio velečasni **Ivica Ivanković Radak**.

»Svjesni smo koliko je našem radu potreban blagoslov, jer se vrlo lako može dogoditi da sve ono što uložimo bude izgubljeno jednom tučom ili sušom. I što se više trudimo oko zemlje, to više uviđamo kako smo bespomoćni. Naši poljoprivrednici sluge su ove prostrane ravnice, štuju svoju grudu koja im kruha daje. Sjetimo se naših starih kako su poštivali zemlju. Kada bi stigli na njivu, skinuli bi šešir i napravili znak križa, pa tek onda krenuli orati, kopati, sijati. Što bi napravili s ispečenim kruhom? Prije nego što bi ga načeli, domaćica bi na njemu napravila znak križa. Kako su se djeca odgajala? Učili su ih da komad kruha koji padne na zemlju podignu i poljube«, kazao je velečasni Radak i dodao da je *Dužionica* doživljavanje i proživljavanje zahvalnosti Bogu za ovogodišnje žito. Sada i uvijek.

»Kršćanstvo uvijek slavi, pa tako mi svake godine slavimo *Dužionicu* i to ovdje u Somboru 85. puta. Znamo kako izgleda, ali uvijek smo radosni i puna i ponosna srca zahvalni Bogu. Sve drugo narušava dostojanstvo današnjeg dana, predstavlja svetogrđe«, kazao je velečasni Radak. Posvećeni kruh od novog žita sudionici *Dužionice* predali su simbolično gradonačelnici Sombora **Duškanki Golubović**.

»Ovo je prigoda da kažemo da je egzistencija važna, ali da ona nije dovoljna ukoliko nema određene nadgradnje i ukoliko ne obilježimo sve ono što je važno za naš život, kao što je ovaj događaj, onda to nema svoj puni smisao. Zbog toga je zaista bitno što su danas s nama prije svega mladi predstavnici ovih udruga u narodnim nošnjama, koji se trude sačuvati običaje«, rekla je gradonačelnica.

Trodnevna proslava

Proslava ovogodišnje *Dužionice* započela je izložbom u Gradskom muzeju u Somboru. Kroz stare fotografije, oruđa koja su se koristila u žetvi i tradicijsko radno ruho predstavljena je 85 godina duga povijest javne proslave *Dužionice* u Somboru.

»Fotografije naših *dužionica* svjedoče da su se javne proslave organizirale i po našim salašima, da su to bila javna okupljanja organizirana u suradnji naroda i crkve. I upravo ta tradicija od 85 godina održana je zahvaljujući toj međusobnoj potpori crkve i Hrvatskog doma«, kazao je predsjednik HKUD-a **Vladimir Nazor Mata Matarić**.

U suradnji s Katoličkim društvom **Ivan Antunović** upriličena je i književna večer u Hrvatskom domu, a ove godine bila je u znaku 25. obljetnice Katoličkog lista *Zvonik*.

Brojni sudionici

»Nekada povorka sudionika nije išla ulicama grada, nije se predavao kruh u gradu, ali zahvalu Bogu smo u crkvi uvijek slavili. To je bilo veličanstveno. U Hrvatskom domu bilo nas je puno mladih. Svi smo išli u crkvu na zahvalu Bogu, a poslije na igranku«, prisjeća se nekadašnjih proslava **Marija Hornjak**.

A cilj onih koji su ove godine organizirali *Dužionicu* u Nazoru bila je da okupe što više mladih u nošnjama. I uspjeli su.

»Proslavlja se *Dužionica* ovdje na jedan drugačiji način, ali vrlo dostojanstveno. Želim pohvaliti ono što je uradio Organizacijski odbor koji je uspio okupiti veliki broj djece u nošnjama, sudionika koji čuvaju tradiciju somborske *Dužionice*. Hrvatsko nacionalno vijeće će zdušno pomoći da se nešto ovako vrijedno očuva«, kazao je predsjednik IO HNV-a **Lazar Cvijin**, koji je uz ravnatelja ZKVH-a **Tomislava Žigmanova** nazočio proslavi *Dužionice*.

U ime konzulata RH gost je bio **Mihael Tomšić**.

»Želja nam je bila za ovu *Dužionicu* u povorci imati što više djece i mladih. Potaknuli smo naše bivše folklorše da dovedu svoju djecu, da se sami obuku u nošnje i mi sami obukli smo nošnje, jer ne možemo to tražiti od drugih ukoliko i mi sami nismo dio toga. Poslije svega zadovoljni smo koliko nas ima u svečanoj povorci sudionika *Dužionice* i mislim da tako nije bilo unazad nekoliko godina«, kazao je **Tomislav Vuković** iz Organizacijskog odbora 85. *Dužionice*.

Proslava *Dužionice* završena je risarskim ručkom u Hrvatskom domu.

Z. V.

Financijska sredstva dostupna na natječajima nisu na najoptimalniji način stavljena u funkciju rada udruga * Hrvati u Srbiji moraju biti sastavni dio javne scene, pa tako i kulturne * Jedan od planova HNV-a je i popis materijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji, a u cilju njezine zaštite, pri čemu ćemo se ugledati na praksu ovdašnje mađarske zajednice

Darko Sarić Lukendić, član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu

Puno planova, ali i izazova

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Kultura, kao jedna od četiri područja manjinske samouprave, jest područje koje okuplja najveći broj pripadnika hrvatske zajednice, posebice u kontekstu kulturnog amaterizma u kojem djeluje četrdesetak udruga. Kao takav, prostor kulture je veoma značajan za očuvanje kulturnog identiteta, ističe **Darko Sarić Lukendić** koji u aktualnom sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća, formiranom prije pola godine, obnaša dužnost člana Izvršnog odbora zaduženog za to područje. Pri stupanju na ovu dužnost, prva zadaća našeg sugovornika bila je obilazak sviju hrvatskih udruga u cilju sagledavanja stanja, odnosno izazova s kojima se one susreću u svojem radu, a preliminarni rezultati te ankete predstavljeni su, kako smo već ranije pisali, na prvom ovogodišnjem susretu udruga koji je održan nedavno u Novom Slankamenu. Osim o pitanjima o kojima je bilo riječi na spomenutom susretu, sa Sarićem Lukendićem smo razgovarali i o segmentu profesionalnog bavljenja kulturom te drugim planovima HNV-a u cilju unaprjeđenja kulturnoga života Hrvata u Srbiji.

Preliminarni rezultati obilaska hrvatskih udruga predstavljeni su na prvom ovogodišnjem susretu udruga koji je nedavno održan u Novom Slankamenu. Što je provedena anketa pokazala, koji su ključni problemi u radu udruga, u prvom redu udruga kulture?

Jedan od ciljeva novog saziva HNV-a, a ujedno i naše predizborne platforme, jest permanentna komunikacija s udrugama, te da nam i one same sugeriraju svoja očekivanja od nas. Obilazak, razgovor i anketa su se odnosili na sve hrvatske udruge koje djeluju na prostoru Srbije, a dobiveni odgovori su nam iznimno korisni i nastojat ćemo ih inkorporirati u plan HNV-a u ovom mandatu. Dvije trećine udruga, od ukupno pobrojanih 74 udruge koje imaju nekakav hrvatski predznak, a anketi se odazvalo 54, djeluje u prostoru kulture. S obzirom na disperziranost hrvatske zajednice u Srbiji, udruge su najčešće mjesto okupljanja, ali i adresa na koju se mjesni Hrvati obraćaju za sva pitanja koja imaju veze s našim manjinskim djelovanjem. Osobito u mjestima koja su geografski udaljena od sjedišta hrvatskih institucija. Također, nisu sve udruge iste, neke imaju kritičnu masu kako bi organizirale, za amaterizam, klasični rad u sekcijama, dok je drugdje to skupina Hrvata koji nemaju

vlastitu kulturnu produkciju već nastoje u svojem mjestu organizirati neke kulturne sadržaje koji su hrvatsko identitetski određeni. Tako rade na neutraliziranju negativnih efekata stereotipa koji su kreirani tijekom 90-ih godina i koji su još uvijek prisutni u javnom prostoru našega društva. Iz bilo kog aspekta da ih promatramo, vidimo da su hrvatske udruge značajan i vitalan dio hrvatske zajednice. Kada su u pitanju problemi s kojima se udruge suočavaju, prvo što uviđamo nakon ankete jest da svega osam udruga, računajući i nedavno otvorenu *Šokačku kuću* u Vajskoj, ima stalno riješeno pitanje prostorija, odnosno da ima vlastite prostorije za rad. Nije potrebno posebno naglašavati koliko je to važan preduvjet za rad, planiranja i slično. No, čak i u slučaju da udruge imaju vlastiti prostor, otvara se pitanje adekvatnosti tog prostora, jer imamo slučaj da recimo, udruga ima vlastiti prostor, ali da za potrebe održavanja proba folklora njihovi članovi idu u neki drugi prostor. Ili recimo pitanje grijanja tog prostora zimi i slično... Neki od problema koje je anketa pokazala su i »zamor materijala« kod članova uprave što se odnosi na zahtjevan administrativni posao koji se radi volonterski, odsustvo mehanizama za financiranje redovite djelatnosti, što svakako najviše pogađa udruge koje imaju organizirani rad po sekcijama, odlazak članova, posebice mladih, u inozemstvo i drugi. Problemi udruga su brojni i različiti, neke od njih nemaju čak ni računala ili štampač što je danas neophodno ako želite aplicirati na neki natječaj, već koriste osobna računala. Inače, na jesenskom susretu udruga bit će detaljno prezentirani podaci koji se tiču samo udruga kulture, te ćemo onda moći još bolje sagledati ova pitanja.

Jedno od pitanja odnosilo se i na suradnju udruga s lokalnom samoupravom...

Trajno opredjeljenje HNV-a je da Hrvati u Srbiji trebaju djelovati unutar sustava u državi, biti integralni dio svih javnih procesa i sudjelovati u njima. S tim u vezi je iznimno važno da postoji kvalitetna komunikacija Hrvata, pa tako i udruga, s predstavnicima lokalnih samopurava u kojima djeluju. Tako se šalje jedna pozitivna i afirmativna poruka da mi jesmo dio ukupne javne i društvene scene u Srbiji, a time se, kako sam već spomenuo, djeluje na neutraliziranju negativnih efekata stigmatizacije hrvatstva. U tom smislu, jedno od pitanja u našoj anketi bilo je –

pozivaju li udruge predstavnike lokalne samouprave na svoje manifestacije? Rezultati su pokazali da 76 posto udruga to čini redovito, ali da je redoviti odziv svega 33 posto, dok se povremeno odaziva još 33 posto. Time ne možemo biti zadovoljni, željeno stanje stvari bi bilo kada bi udruge pozivale predstavnike lokalne samouprave 100 posto, a kada bi odziv bio recimo 80 posto. Naravno da to ne znači da na svakoj manifestaciji udruge treba biti nazočan gradonačelnik ili predsjednik općine, ali nije istina da oni ne mogu delegirati jednu osobu iz svojega sustava i na taj način poslati poruku da su lokalni Hrvati prihvaćeni, da su sastavni dio tamošnje ukupne javne scene. Podsjetio bih da upravo na tom planu dužnosnici HNV-a obilaze lokalne samouprave u kojima postoji neki od oblika organiziranog života mjesnih Hrvata. Jedno od pitanja na tim sastancima s predstavnicima samouprava je i pitanje suradnje lokalne samouprave s lokalnim Hrvatima.

HR Također, jedna od tema u Novom Slankamenu bila je i suradnja udruga, produbljivanje njihovog partnerstva...

Jačanje partnerske suradnje je važno zbog razmjene ideja i iskustava, ali isto tako i zbog podizanja kvalitete kulturnih sadržaja. Ima više razina partnerstva. Imamo suradnju udruga unutar kulturnog prostora Hrvata u Srbiji, ali treba postojati i partnerska suradnja hrvatskih udruga s udrugama većinskog naroda ili drugih nacionalnih manjina u lokalnu. Treća razina je suradnja s udrugama u matičnoj državi Hrvatskoj. Recimo, prirodno je da udruge šokačkih Hrvata međusobno surađuju, ali i da surađuju sa šokačkim udrugama s druge strane Dunava, u Hrvatskoj, jer se radi o očuvanju iste kulturne baštine. Na isti način važno je jačanje suradnje, i radi se na tome posljednjih godina, između udruga bunjevačkih Hrvata u Srbiji i Mađarskoj. Mislim da ima puno prostora za produbljivanje i intenziviranje te suradnje. Također, tu je i pitanje strateške suradnje ovdašnjih hrvatskih udruga s nekom od županija u Hrvatskoj, a tu već imamo primjere suradnje koji postoje s Gradom Zagrebom, Osječko-baranjskom, Vukovarsko-srijemskom, Zagrebačkom županijom... Temeljem takve jedne suradnje nedavno je kupljena *Šokačka kuća* u Vajskoj koja će služiti tamošnjim Hrvatima. Dodao bih i to da će upravo razvijanje partnerske suradnje biti jedna od tema nekog od budućih susreta udruga.

HR Udruge su u anketi navele i svoja očekivanja od novog saziva HNV-a. Koja su ta očekivanja, a s druge strane, može li i na koji način HNV pomoći da se rad udruga osnaži?

Očekivanja su, u jednoj rečenici, moralna i materijalna potpora od HNV-a. U anketi se navode očekivanja koja se tiču lobiranja kod natječaja, osnivanja područnih ureda Vijeća radi bolje komunikacije, pomoći oko povećanja vidljivosti manifestacija, ugovaranja gostovanja i turneja... Glede materijalne potpore, tu bih istaknuo dvije stvari. Naime, postojeća sredstva dostupna udrugama na natječajima nisu na najoptimalniji način stavljena u funkciju rada udruga, te HNV u tom smislu ima nekoliko prijedloga. S prvim smo izašli na sastanku udruga u Novom Slankamenu, a radi se o natječajima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Srbiji. Naime, na tom sastanku sam ukazao na potrebu da se za projekte profesionalnih institucija i ustanova – HNV-a, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* – otvori posebna linija financiranja, a da

na natječajima onda sudjeluju samo udruge. Da spomenute institucije ne budu, zbog svoje veličine i kapaciteta, pojednostavljeno rečeno, nelojalna konkurencija udrugama na tim natječajima, kako je do sada bilo. Pregovori oko toga postoje već s hrvatskim premijerom **Andrejom Plenkovićem**, a drago nam je da su predstavnici Središnjeg državnog ureda na susretu u Novom Slankamenu to prihvatili i dali svojevršno obećanje da će tako i biti. Drugo pitanje glede neoptimalne raspodjele sredstava tiče se sljedećeg... Naime, određen broj udruga ima organiziran rad po sekcijama – folklor, zbor, orkestar, glumce... što zahtijeva stalan rad tijekom cijele godine. To onda podrazumijeva recimo troškove tzv. hladnog pogona, održavanja fundusa nošnji ili instrumenata, honorar za koreografe... Tako organizirani način rada nije na odgovarajući način prepoznat, te bi po mojem mišljenju, barem polovica natječajnih sredstava iz Hrvatske trebala biti usmjerena na aktivnosti pripreme i postavljanja repertoara takvih udruga. Druga polovica natječajnih sredstava bi se trebala opredjeljivati za manifestacije – od glavnih manifestacija, godišnjih koncerata pa do predstavljanja knjiga i književnih večeri i na ta sredstva bi startale sve udruge kulture. Mislim da bismo time napravili jedan razuman balans i poslali jasnu poruku o značaju rada i afirmativnom odnosu spram udruga koje imaju organizirani rad po sekcijama i koje okupljajući veći broj članova i radeći s djecom i mladima, održavaju lokalne hrvatske zajednice pulsirajućim i živim. Kada su u pitanju natječaji u Srbiji, tu postoje kriteriji koji u prvi plan stavljaju manifestaciju kao takvu, što udruge stavlja u poziciju menadžiranja i organiziranja događaja, umjesto u poziciju stvaranja i kreiranja kulturnih sadržaja. Dodao bih i to da sada u HNV-u pratimo rezultate ne samo natječaja koji se tiču isključivo nacionalnih manjina, na koje dajemo mišljenje u postupku raspodjele, već i druge tzv. opće natječeaje. Do sada su takvi natječaji od većine hrvatskih udruga doživljavani kao zahtjevniji i kao natječaji na kojima je manje izvjesno dobivanje sredstava. Tako da na njih nisu ni aplicirali. Međutim, iskustva udruga koje su napravile takvu vrstu iskoraka, a tu mislim na UBH *Dužijanica* iz Subotice, HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankute, HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića ili KUDH *Bodrog* iz Monoštora, pokazuju da sredstva dobivena na takvim natječajima mogu biti veća i značajnija. U korijenu našeg zahtjeva prema svim institucijama u Srbiji i Hrvatskoj da budemo uključeni u donošenje odluka o raspodjeli sredstava jest optimizacija, tj. da ta sredstva budu optimalno raspodijeljena iz vizure ukupne hrvatske zajednice, a ne samo određenog natječaja. Primjerice, da ne dođemo u situaciju da neka manifestacija bude »zatrpna« sredstvima, odnosno da dobije i previše sredstava iz više izvora, a da neke druge aktivnosti ostanu potpuno bez potpore.

HR Puno smo pričali o udrugama i kulturnom amaterizmu, a što se događa s tzv. visokom kulturom? Hrvatska zajednica ima i aktivne profesionalne, tj. akademske likovne, glazbene, dramske, filmske umjetnike...

Tu bih se vratio na već spomenutu našu intenciju da Hrvati u Srbiji moraju biti sastavni dio javne scene, pa tako i kulturne. Jedan dio takvih naših nastojanja jest da se u javnim ustanovama, pa tako i u ustanovama kulture, upošljavaju mladi, visokoobrazovani pripadnici hrvatske zajednice što do sada, nažalost, nije bio slučaj. Ova tema ima i svoju političku dimenziju, u više navrata je aktualizirana i na Međuvladinom mješovitom

odboru Srbije i Hrvatske i u tom smislu tu postoje određeni zaključci koji nisu operacionalizirani. Kada je u pitanju moguća financijska potpora za projekte profesionalnih umjetnika, jedini način da oni sudjeluju na natječajima, budući da su takvi kriteriji, jest da svoj projekt prijave preko neke pravne osobe. U tom smislu, pozivam ih da to učine preko neke od već postojećih hrvatskih udruga koje se bave kulturnim menadžmentom, odnosno organiziranjem manifestacija, koncerata, izložbi i slično. Kao adresante za takvu suradnju svakako vidim Hrvatski kulturni centar Beograd, Hrvatsko akademsko društvo ili udrugu *Hrvatski Majur* iz Subotice, Udrugu banatskih Hrvata iz Zrenjanina... Voljeli bismo da u kulturnom prostoru ovdašnjih Hrvata ima više takvih elitinih sadržaja i suvremene umjetničke produkcije. To bi svakako pridonijelo da iziđemo iz stereotipa o tomu kako nacionalne manjine samo plešu i pjevaju i da pokažemo da hrvatska zajednica ovdje ima što ponuditi i na planu tzv. visoke kulture.

Osim spomenutih, koji su još planovi novog saziva HNV-a glede kulture?

Jedan od planova jest popis materijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. Na popisu nematerijalne kulturne baštine ovdašnjih Hrvata, ZKVH već radi i tu je dosta toga učinjeno. Kada je u pitanju materijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji, odnosno njezina istraženost, prezentacija i na koncu zaštita, nikako ne možemo biti zadovoljni. Posebice ako pogledamo slučajeve nekih drugih manjinskih zajednica, Mađara primjerice. Ugledajući se na njihovu praksu u tom području, vidimo da tu dosta kasnimo, a prvi korak da nešto ozbiljno uradimo jest izrada popisa materijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji, s ciljem katalogiziranja i istraživanja, a kako bismo potom, po potrebi i po mogućnosti, započeli s projektima zaštite i obnove kulturne baštine. A sve to u cilju da nam se ne bi desio slučaj kao s Franjevačkim samostanom u Baču, gdje u projekt njegove obnove ovdašnja hrvatska zajednica nije bila uključena i gdje sad u javnosti imamo neku vrstu recepcije da to možda i nije dio hrvatske kulturne baštine. Na tom tragu već neko vrijeme imamo razgovore s predstavnicima Ministarstva kulture Hrvatske, opet se ugledajući na uspješnu praksu mađarske zajednice u Srbiji, gdje takve projekte financira Vlada njihove matične države. Očekujemo da tu vrstu naših potreba prepozna hrvatsko Ministarstvo kulture. S tim u vezi, ja sam kao član Vladina Savjeta za Hrvate izvan Hrvatske, ovo pitanje aktualizirao na pripremnom sastanku sekcije hrvatskih manjina iz susjednih država koji je održan u Pečuhu. Očekujemo da će o ovoj temi biti razgovarano na sjednici tog savjeta hrvatske Vlade koja će biti održana ove godine u Varaždinu. Još jedan strateški plan jest pokretanje Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici. To je aktualna tema, ali trenutačno smo u određenom zastoju kada je u pitanju naša komunikacija s lokalnom samoupravom u Subotici, pa samim time ovu temu još nismo stigli otvoriti. Naime, ni neka već otvorena pitanja se ne rješavaju, poput proširenja školske mreže, kao i projekta hrvatskog Obrazovno-odgojnog centra, te tako ne otvaramo ni neka nova. Krajnji cilj je da kada bude završena zgrada Kazališta, Drama na hrvatskom jeziku već bude ustrojena. Realizacija i jednog i drugog spomenutog plana zasigurno neće biti brza, ali oni moraju ući u proceduru institucionalnog rješavanja, a mi smo tu još uvijek u fazi osiguravanja dobre političke volje.

Seminar tradicijskih glazbala i pjevanja u Baču

Udruga *Tragovi Šokaca* iz Bača organizira od danas do nedjelje, 26. do 28. srpnja, II. seminar tradicijskih glazbala i tradicijskog pjevanja. Voditelj seminara je **Tomislav Livaja**. Tijekom tri dana održavaju se satovi sviranja i radionice tradicijskog pjevanja. Seminar se održava u Etno kući *Didina kuća* u Baču.

Z. V.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva Fondacija »Panonija«, Subotica, Age Mamužića br. 11, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta »Emitiranje radijskog programa u Crvenom selu«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-168/2019, a koji se planira na katastarskim parcelama 33910/2, 33900/3, 33900/1, 33910/4, 33902/1, 33924/2 i 33924/3 KO Donji grad, Subotica (46.075546o,19.629254o).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirani tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gorenavedenu adresu ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

O osiguranju radnika u prošlosti

Nekadašnja Ulica đenerala Milojevića, a posljednjih desetljeća Ulica Bose Miličević, sastojala se iz dva dijela, što je ostalo do ovih vremena. Prvi dio ulice nalazi se uz Poštu 2 i željezničku postaju, a potom se nastavlja od ugla Zmaj Jovine ulice ka Majšanskom mostu. Nije to jedina ulica iz dva dijela, a ovdje je očito zadržana iz prijašnjih vremena, što potvrđuje karta Subotice iz 1928. godine. U to vrijeme drugačije su bile institucije na tom gradskom području. Željeznička postaja je na istom mjestu, a uz prugu u pravcu Majšanskog mosta nalazila se Tvornica šešira *Rot*. Na uglu sa Zmaj Jovinom ulicom bila je Šumska uprava i građevinsko skladište, što je sve vidljivo na isječku karte grada iz 1928. godine.

Upravo u tom drugom dijelu Ulice Bose Miličević (a nekada đenerala Milojevića), nedaleko od ugla sa Zmaj Jovinom ulicom postojao je vrlo važan objekt, ne samo za grad, nego za cijelu regiju – Okružni ured za osiguranje radnika. Dr. **Emil Libman** u publiciranom istraživanju *Istaknuti liječnici Subotice* (izdanje Povijesnog arhiva Subotica 2003. godine, str. 126) precizira period rada Ureda na ovoj lokaciji: od 1914. do 1918. i od 1922. do 1941. godine. To je danas stambeni objekt. No, značajan je radi još jednog važnog događaja za povijest grada. U spomenutoj zgradi 7. srpnja 1945. godine otvorena je prva javna zubna ambulanta.

Prema podacima **Koste Petrovića** u bedekeru Subotice i Palića iz 1928. godine, u ovom Uredu (a zvali su ga i Okružna blagajna) bilo je osigurano 10.500 radnika iz Subotice. Ured je bio nadležan i za okolna mjesta, kako je navedeno: Senta sa srezom, Stara Kanjiža, Stari Bečej sa srezom, Topola sa srezom i općina Bajmak. Posjedovao je oporavilište na Paliću u Riječkoj ulici 13 i 15.

»Obrana 1456«

U turskoj produkciji godine 2012. snimljen je povijesni film kratkog naziva: *Fetih 1453* koji je postigao veliki uspjeh među turskim (i muslimanskim) gledateljima. O čemu se radi? Riječ fetih znači osvajanje; a tema filma je povijesno značajno osvajanje Konstantinopolja (danas Istanbul), centra Bizantinskog carstva, od strane sultana **Mehmeda II.** 1453. godine. Pala mi je na pamet (u slučaju dobre volje) da bismo u hrvatsko-mađarsko-srpskoj koprodukciji mogli i mi snimiti povijesni film *Obrana 1456*, koji bi sigurno izazvao oduševljenje među kršćanskim gledateljima, naročito na balkanskim prostorima. Tema filma bi bila kako su hrvatsko-ugarska kraljevina i srpska despotovina zajedničkim snagama obranile Beograd 1456. godine, prije točno 563 godine. Iz vijesti sam saznao da je prošle godine u Mađarskoj najavljeno snimanje filma o pobjedi kod Nándorfehérvára (srednjovjekovni naziv za Beograd, doslovce znači: Bugarski Beograd; na nekim onovremenskim kartama nazivan je i Grčki Beograd). Ideja o ovom filmu je propala zbog neslaganja između redatelja i producenta, tako da je moja o filmu i dalje aktualna.

Drvorez slika Hunyadija, inspiracija spomenika u Zemunu

ljudstvu i hrani, a sam Hunyadi je preuzeo komandu obrane. Križarima je naredio da ostanu na lijevoj obali Save. Turski sultan je procijenio da su zidovi dovoljno srušeni i 21. srpnja naredio je opći juriš na branitelje. Borbe su trajale cijeli dan i do početka noći, kada je Mehmed II. povukao svoje vojnike da se odmore. Sutradan, vidjevši ishod borbe, usprkos naredbi, križari i Kapistran su počeli brodovima prelaziti Savu i sukobljavati se s turskim konjanicima. Protiv njih je Sultan poslao svoje najelitnije konjanike, kojima se križari nisu mogli suprostaviti. Hunyadi je vidio da su topovi ostali nebranjani i sa svojom oklopnom konjicom munjevito je zauzeo topovske robove, i iz istih je počeo granatirati turski tabor, odbijajući protunapade. Na koncu Mehmed II. je uvidio poraz, počeo se povlačiti iz opsade prema Srbiji. Kad je papa čuo vijest o velikoj pobjedi, naredio je da u svim katoličkim crkvama treba zvoniti u podne, u čast ovog trijumfa. Hunyadi i Kapistran su oboljeli od kuge koja je harala među Turcima. Prvi je umro u Zemunu, nekoliko mjeseci kasnije Kapistran u Iloku,

gdje je i sahranjen. Njegov grob je postao mjesto hodočašća, jer su grobu pripisivane čudesne, iscjeliteljske moći. Ta čuda su opisana u dvije knjige zapisnika koje su poslužile da se Ivan Kapistran (mnogo kasnije) proglasi za sveca. Mir Hrvatsko-ugarske kraljevine i Europe s Otomanskim carstvom je osiguran za narednih 65 godina, a srpska despotovina **Đurađa Brankovića** je obnovljena.

Zašto zvone zvona u podne?

U proljeće 1456. godine **Mehmed II.**, ohrabren osvajanjem Konstantinopolja, dosta samouvjereno je krenuo osvojiti »kapiju Ugarske«, Beograd. Opsada je počela 4. srpnja kada je za tadašnje prilike moćna turska artiljerija (300 topova, topništvo su činili kršćani) počela sustavno rušiti zidove Gornjeg grada. Očekivao je da zastarjeli zidovi (visoki i tanki) neće moći dugo odoljeti moćnim topovima, koji su mu donijeli pobjedu kod glavnog grada Bizantije. Na vijest o namjeri Turaka, tadašnji novi papa **Kallixtus III.** je proglasio Križarski rat i ovlastio **Ivana Kapistrana** da odmah krene u vrbovanje križara za obranu Beograda. Ujedno je naredio da se za duše budućih ratnika zvoni u podne. Kapistran je vrbovao križare uglavnom u Srijemu. Tadašnji maloljetni hrvatsko-ugarski kralj je potpao pod utjecaj rivalskih grupa baruna, koji uopće nisu željeli pomoći glavnom kapetanu Ugarske **Jánosu Hunyadiju** (kod Srba poznat kao **Janko Sibirjanin**). Hunyadi je o svom trošku opremio vojsku od 10.000 ratnika, jedino mu se pridružio Mačvanski ban **János Kórógyi**, koji je u istočnoj Slavoniji i Srijemu vrbovao profesionalne vojnike. Turci su kod Zemuna na Dunavu napravili brodovima blokadu riječnog pristupa Beogradu. Hunyadijevi brodovi su, potpomognuti srpskim šajkama, u krvavoj borbi razbili blokadu i braniteljima pod vodstvom Hunyadijevog šogora **Mihályja Szilágyija** su dopremili pomoć u

Ipak se kreće?

Na 550-godišnjicu pobjedonosne, a za Srbiju i Europu značajne beogradske bitke, obrane kršćanstva (2006.), u Subotici je pokrenuta inicijativa od SVM-a da se Hunyadiju podigne spomenik, na kružnom toku na početku Somborskog puta, s obrazloženjem da je obitelj Hunyadi bila feudalni vlasnik grada (a ne lažni car **Crni Jovan**). Tadašnji koalicijski partner SVM-a na svim nivoima vlasti, Demokratska stranka, ovu inicijativu je odbijala (iz raznoraznih razloga) i na koncu je uspješno »sabotirala« (da ne zamaram čitatelje detaljima koji su čak i bizarni). Ne znam detalje (npr. inicijatori postavljanja spomenika), ali činjenica je da je na 563. godišnjicu bitke, uz prisustvo predsjednika Mađarske **Jánosa Adera** i Srbije **Aleksandra Vučića**, na obali Dunava, popraćeno vrlo korektnim govorima, zajednički otkriven spomenik Jánosu Hunyadiju, otprilike tamo gdje je bila blokada turskih brodova. Po mom znanju, u Zemunu je obnovljen kulturni spomenik kula Janka Sibirjanina, podignuta za milenijumski jubilej doseljavanja Mađara u Panoniju. Ako postoji želja, onda se i nakon 563 godine i kod nas može surađivati.

Prisvajanja dostignuća

Drugo lice SUBOTICE

Gradski odbor Srpske napredne stranke 19. srpnja upriličio je konferenciju za medije predstavivši ulaganja u putove i komunalnu infrastrukturu grada. Direktor Javnog poduzeća za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje **Pre-drag Radivojević** reče da su u tijeku radovi na »ipsilon kraku« Koridora 10: »Radi se dionica od 8,8 kilometara, koja je ugovorena za 1,2 milijarde dinara, a čak pet kilometara (!) se već nalazi pod asfaltom. Na toj dionici se nalaze tri velika nasipa koja su se morala kompletno ponovo izgraditi, dva su urađena, a ostao je onaj najveći, između Tavankutskog puta i somborske pruge. Rok za završetak radova je 5. prosinca. Što se tiče 'nulte' dionice od 3,8 kilometara, koja vrijedi 445 milijuna dinara, proces ugovaranja između izvođača radova i resornog Ministarstva je u tijeku« (čitaj: »ipsilon« krak Koridora 10 neće biti kompletno završen do 5. prosinca!).

Slijedilo je zatim poduže nabranje izvedenih radova, onih koji su u tijeku i predviđenih radova na asfaltiranju ulica u gradu. Gradska menadžerica **Zagorka Panić** navela je što je sve urađeno od 2017. godine po pitanju radova na vodovodnoj i kanalizacijskoj mreži i istakla: »Ukupno je uloženo 335 milijuna dinara zajedničkih sredstava«.

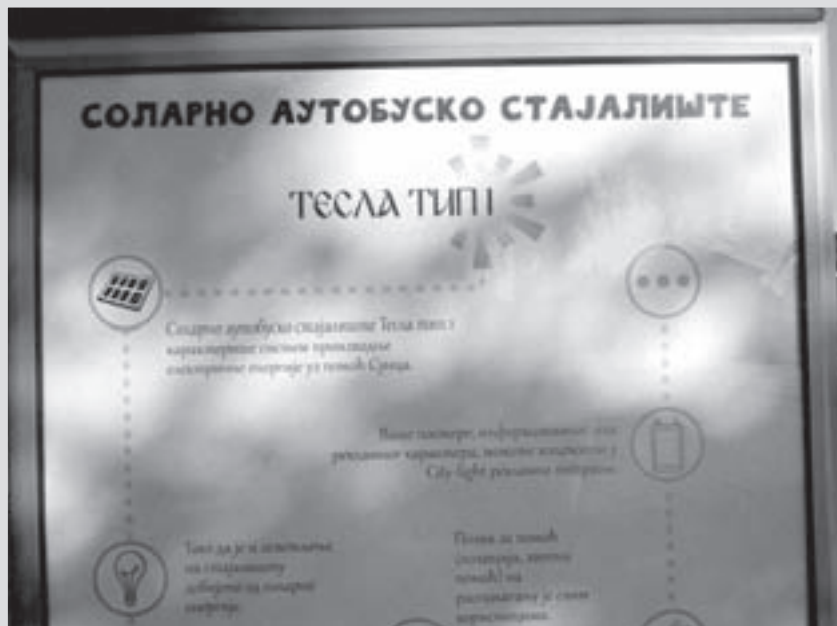

Svakako raduje poduža lista, kako izvedenih radova tako i predviđenih ulaganja u putove i komunalnu infrastrukturu grada. Međutim, postavlja se pitanje: je li bilo koja stranka, pa tako i vladajuća, ima pravo na monopol prisvajanja izlicitiranih dostignuća? Izgradnju putova i infrastrukture ne financiraju stranke, već svi porezni obveznici, bez obzira na stranačku opredijeljenost, znači, iz zajedničkih sredstava »skupljenih« u određeni proračun – gradski, pokrajinski ili republički. Nikako da se ratosiljamo vječi-

tog nadgornjavanja stranaka koja je uvijek u službi nekih budućih izbora, što već postaje ne samo dosadno, već i degutantno!

Naravno, press konferencija SNS-a završena je obranom lika i djela subotičkog gradonačelnika **Bogdana Labana** povodom napisa posljednjih dana u dnevnom tisku (*Blic*). Sve ukazuje na to da je za tu svrhu i sazvana, usput svesrdno prisvajajući lokalna dostignuća.

Ali ima jedno prešućeno dostignuće. Nisu putovi, vodovod niti kanalizacija. Radi se o tri nova solarna autobusna stajališta: Pro-

zivka na Beogradskom putu, Trg Žrtava fašizma kod *Lifke* i Horgoški put u centru Palića. Za nas zbilja su malo čudo XXI. stoljeća – automatsko paljenje svjetla, priključak za punjenje mobitela, za hitne slučajeve mogućnost poziva policije i hitne pomoći i naravno, video nadzor (na veliku žalost škrabopisala). Lijepo, nema što. Međutim, dvije »sitnice« pomalo kvare »umjetnički dojam«. Evo i dva pitanja za vladajuće: Prvo: po Statutu Grada Subotice, u ravnopravnoj uporabi kao službeni jezici su srpski, mađarski i hrvatski jezik i njihova pisma. Zašto su onda svi natpisi na ovim novim stajalištima samo na srpskom i ćirilici?

Drugo: po Zakonu o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije Subotica ima status Grada. Zašto onda na ovim novim stajalištima piše »Општина Суботица«?

Neki bi rekli – kakve ovo veze ima s putovima, vodovodom i kanalizacijom? Ima, jer je i za postavljanje autobusnih stajališta zaduženo vlastima odano gore pomenuto javno poduzeće. Je li ovo dostignuće namjerno ili slučajno prešućeno, prosudite sami.

A. D.

Otvoren Festival europskog filma na Paliću

Europa današnjice preslikana na filmsko platno

Jedna od najvećih domaćih manifestacija vezanih za »sedmu umjetnost«, Festival europskog filma na Paliću, i ove godine nudi bogat uvid u aktualnu kinematografsku produkciju na »starom kontinentu«. Dvadeset i šesto izdanje festivala otvoreno u subotu, 20. srpnja, uručjenjem dviju festivalskih nagrada za doprinos europskoj kinematografiji **Aleksandar Lifka** čiji su ovogodišnji laureati domaći scenograf **Miljen Kljaković Kreka** i hrvatski redatelj **Rajko Grlić**.

U dvanaest programskih selekcija publika do večeras (26. srpnja) ima priliku pogledati čak 130 filmskih ostvarenja.

Uručenje nagrade **Aleksandra Lifka** redatelju **Rajku Grliću** (lijevo)

Mjesto susreta

Na svečanosti otvorenja, zamjenica gradonačelnika Subotice **Tímea Horvát** je u svojem obraćanju istaknula kako je palički festival još jedna prilika da se filmski stvaraoci susretnu, razmjenе iskustva i pokažu publici kako su Europu današnjice preslikali na filmsko platno.

Pomoćnica ministra kulture za suvremeno stvaralaštvo i kreativne industrije **Ivana Dedić** je podsjetila kako je festival na Paliću mjesto na kojem je publika u protekla dva i pol desetljeća imala priliku upoznati se s najnovijim i najznačajnijim filmskim ostvarenjima:

»To dokazuje i posebno priznanje koje je ovaj festival dobio prije dvije godine, kada je uvršten u pet najznačajnijih manifestacija ove vrste u Europi. Festival je mjesto okupljanja mladih filmskih umjetnika, studenata i profesionalaca, kao i amatera i filmskih entuzijasta, koji unapređuju svoje stvaralačko znanje«.

Aktualne teme i pitanja

Glavni program Festivala čine novi filmovi već renomiranih autora, ali i filmovi mladih reditelja čije vrijeme tek dolazi. Program *Paralele i sudari* posvećen je filmovima iz zemalja istočne Europe, koji se bave pitanjima tranzicije, međuetničkim odnosima i identiteta. Tu su i ekološki dokumentarci (*Eco Dox*) kao i tradicionalni program *Novi mađarski film*.

Ovogodišnja zemlja patner festivala je Grčka (program *Grčka u fokusu*), kao i program *Mladi duh Europe* namijenjen ljubiteljima slobodnijih filmskih formi i izričaja. Ovogodišnji dobitnik

nagrade za izuzetan doprinos na polju nezavisnog filma *Underground Spirit* je francuski scenarist i redatelj **Jean Charles Hue**.

Razgovor s Grlićem

Gostujući na Paliću kao *Lifkin* laureat, redatelj **Rajko Grlić** je promovirao i svoju knjigu *Neispričane priče*. U razgovoru s novinarima i publikom, poznati filmaš je, među ostalim, kazao kako se za slobodu na filmu treba izboriti te da za to ne postoji alibi. Od svojeg prvog do sada posljednjeg snimljenog filma, Grlić stavlja »prst u oko« režimima u kojima stvara. A kad bi danas krenuo ispočetka, kako kaže, bio bi hrabriji sa znanjem koje je nakupio o »ništavilu tih sistema«.

U *Neispričanim pričama* Grlić je iznio svoj pogled na svoju obitelj i karijeru, ali i nekadašnji državu Jugoslaviju, kolege i prelomne događaje na tim prostorima u posljednjih pola stoljeća.

Kako kaže, radi na novom filmu. Koscenarist mu je **Ante Tomić** a priča se bavi temom krupnog kapitala i mafije, odnosno pitanjem je li moguće suprostaviti se tome.

Festival europskog filma na Paliću bit će zatvoren večeras (petak, 26. srpnja) proglašenjem i dodjelom nagrada: *Zlatni toranj* za najbolji film, *Palički toranj* za najbolju režiju, Specijalne nagrade žirija, nagrade za najbolji film iz programa *Paralele i sudari* te nagrade publike *Gorki list*.

Prije toga, od 21 sat, bit će prikazan *Mladi Ahmed*, film braće **Dardenne**, koji je nagrađen *Zlatnom palmom* za režiju na ovogodišnjem Kanskom festivalu.

D. B. P.

Tko su potomci obitelji Sučić?

Obiteljsko stablo i povijest Sučića kroz više od tri stoljeća, od kako su stigli na subotičko područje, ostalo je obavijena velom tajanstvenosti * Nekoliko kroničara posljednjih desetljeća konstatalo je kako u ovom gradu više nema prezimena Sučić * Postoje li danas u Subotici, ipak, potomci slavne obitelji Sučić iz daleke povijesti grada, neovisno jesu li po muškoj ili ženskoj rodnoj liniji?

Na osnovu dokumenata Fonda 1 *Vojnići od Bajše* Povijesnog arhiva Subotice nastalo je nekoliko knjiga, iako je dio te građe nestao već i prije no što je povjeren Arhivu; toliko je ova građa značajna i bogata. Smatra se fondom od izuzetnog značaja i ima složenu strukturu, jer sadrži podatke i spise o plemićkoj porodici **Vojnići od Bajše**, ali uz to i mnoge druge rukopise o povijesti grada i drugim obiteljima s kojima su surađivali i imali obiteljske i(li) poslovne odnose. O povijesti fonda u *Vodiču* Povijesnog arhiva zabilježeno je sljedeće:

»Fond je sačuvan zahvaljujući dr. **Josipu Vojniću**, koji je veliki dio života proveo na skupljanju i sistematiziranju zamašne količine dokumenata i fotografija o životu svoje obitelji, ali ne samo o njima već i o određenom broju drugih značajnih obitelji iz Subotice i regije. Po Vojnićevoj smrti, njegova udova je Gradskom muzeju u Subotici ponudila na otkup ono što je u tom trenutku posjedovala. Do preuzimanja, građa je bila odložena u rasutom i nesređenom stanju u neuvjetnom depou Gradskog muzeja, da bi potom 1960. godine bila prenijeta u Povijesni arhiv. Koliko je brižljivo sakupljene i sistematizirane dokumentacije u tom razdoblju i na tom putu otišlo u nepovrat, baš kao što je otišlo u nepovrat prvih godina poslije oslobođenja 1944. godine, teško je reći. Fond koji se danas čuva u Povijesnom arhivu, predstavlja samo jedan dio one arhivske građe koja je nekada sačinjavala bogatu arhivu obitelji Vojnić i koja je u prvim mjesecima poslije oslobođenja bila izložena uništavanju, razvlačenju i raznim oštećenjima...«. Jezik građe je srpski, latinski, mađarski i njemački.

O građi u Povijesnom arhivu

Jedna veća kutija u toj obimnoj građi Fonda *Vojnići od Bajše* (F1, kutija 40) sadrži i ispile iz publikacija, bilješke, skice, pisma, prepise dokumenata i tome slično, o obitelji Sučić. Upravo u ovoj kutiji se nalaze skice s dijelovima obiteljskog stabla Sučićevih, napravljene olovkom, vremenom već izblijedjele, s raspoloživim podacima do dvadesetog stoljeća.

Puno je i ispisa iz različitih dokumenata i publikacija – građa koja zahtijeva detaljnu pretragu, usporedbu podataka i analizu, te dobro znanje nekoliko jezika i sposobnost čitanja starih rukopisa.

Dio ovih značajnih sačuvanih podataka o obitelji Sučić predstavljen je na međunarodnom znanstvenom skupu posvećenom biskupu **Pavlu Matiji Sučiću**, članu ove stare subotičke plemićke loze, 15. prosinca 2017. u Đakovu i 8. ožujka 2018. godine u Subotici, a objavom Zbornika stručnih radova sa skupa, dostupan je sada i široj javnosti. Također je iskazana potreba daljih istraživanja.

Prema bilješkama u spomenutom Fondu, autor skica o obiteljskom stablu Sučić susreo se s tipičnim poteškoćama u »povezivanju« svih članova na temelju šturih podataka iz najstarijih matičnih knjiga, te je imao upita oko pripadnosti članova određenim granama velike obitelji Sučić, u kojoj se rađalo mnogo djece, ali mnogo ih i umiralo.

Po skici iz Fonda 1 pouzdano je sljedeće: prvu generaciju muškaraca obitelji Sučić u Subotici (Vojnom šancu) činili su **Luka** (kapetan), **Ilija** (drugi kapetan), **Andrija** i **Matija**. Njihov je otac bio **Ilija**, a djed **Josip**. Od četiri brata, jedino Matija nije imao potomstva. U drugoj generaciji Sučića bili su: Lukin sin **Jakov** (kapetan), Ilijin sin **Luka** (kapetan, **Luka II.** ili **Luka mlađi**), Andrijini sinovi **Andrija**, **Antun**, **Marijan**, **Šime**, **Đuro** (vicekapetan, pominje se i kao kapetan u završnici vojnog statusa grada) i **Grgo**. Nisu svi među njima imali potomstvo. Treću generaciju obitelji stvorili su Jakov, Luka mlađi, Marijan i Đuro. Bili su plemićka obitelj već od 1690. godine.

U narednih stotinu godina obitelj se širi, a pojedini članovi na uglednim su i značajnim poslovnim položajima u gradu i regiji. Najpoznatiji Sučići u kasnijem periodu, biskup Pavle Matija Sučić i prvi gradonačelnik Subotice **Ivan Sučić** – prema skicama iz Fonda *Vojnići od Bajše* – iz istih su korijena, ali različitih grana: Pavle Matija Sučić je praunuk prvog kapetana Luke Sučića i unuk kapetana Jakova; Ivan Sučić je praunuk Lukinog brata Andrije i unuk vicekapetana Đure Sučića. Od 1810. godine dio obitelji (Lukini i Đurini potomci) uz plemićku titulu koristi prefiks »od Pačira« (ili »Pačirski«).

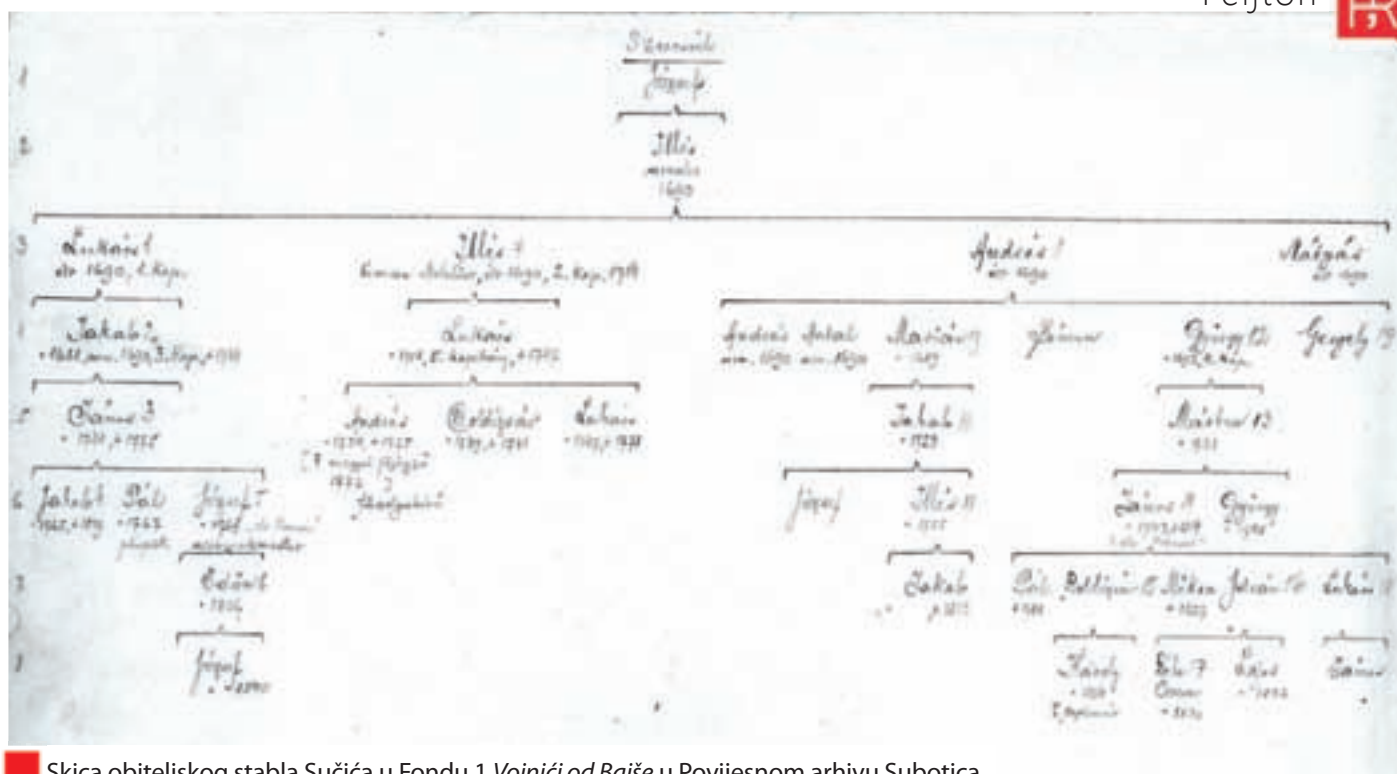
Obitelji ove velike loze sele se i u druge gradove u današnjoj Mađarskoj.

Knjige za grad

U redu znamenitih Subotičana iz obitelji Sučić nezaobilazno je ime Pavla Matije Sučića, svećenika, biskupa i jednog od najvećih bibliofila svojeg doba. U matičnoj knjizi krštenih imena njegovih roditelja upisana su na latinskom jeziku: otac **Joannes**, majka **Rosalia**.

Wikipedia bilježi: rođen u Subotici 11. siječnja 1767; umro u Đakovu 13. travnja 1834. godine. Potomak je ugledne obitelji gradskih kapetana s kraja sedamnaestog i početka osamnaestog stoljeća, a pripadao je ogranku **Sučići Pačirski**. Za svećenika je zaređen 17. siječnja 1790. godine. Bio je župnikom u Bukinu, a od 21. listopada 1804. župničku službu je obnašao u Subotici i u Kalači. Godine 1822., zajedno s **Jurajem Haulikom**, bio je jedan od dvojice tajnika Ugarske crkvene sinode u Požunu (danas Bratisla-

100

Zašto stoji rekonstrukcija mosta Šmaguc u Monoštoru?

Radovi na »čekanju«

***Radovi na rekonstrukciji mosta stali zbog izmjene projekta.
Obećanje je da će biti nastavljene u narednih mjesec dana***

»Upravo se rješava obnova oštećenog mosta u šumi Šmaguc, na kanalu DTD u Monoštoru, točnije – tender je u tijeku i proces ide po planu«, rečeno je prije godinu dana, kada je predsjednik Srbije taksativno nabrajao i analiziralo što je ispunjeno iz *Subotičke deklaracije*, sporazuma koji su lipnja 2016. godine potpisali predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** i tada primjer **Aleksandar Vučić**. Tri godine od stavljanja potpisa na taj sporazum i godinu dana poslije Vučićevih riječi da proces glede mosta ide po planu u Monoštoru manje-više ništa novo, iako je krajem prošle godine izgledalo da će na pitanje mosta, koji za uporabu nije više od 10 godina, konačno biti stavljena točka.

Problemi u projektu

Pokušaja rekonstrukcije mosta u Monoštoru bilo je proteklih godina nekoliko, ali najdalje što se otišlo bile su najave obnove mosta i neuspjeli tenderi za izbor izvođača radova. Toliko se to razvuklo da je pitanje monoštorskog mosta bilo »na stolu« i prilikom razgovora Kitarović – Vučić prije tri godine. Dvije godine poslije toga, ili preciznije koncem rujna 2018., izabran je izvođač radova i potpisan ugovor o rekonstrukciji mosta Šmaguc. Posao težak 32,5 milijuna dinara dobio je beogradski S.P.C. d.o.o. Prema potpisanom ugovoru rok za završetak radova je bio 120 dana. A tih 120 dana isteklo je početkom godine, a od novog

mosta ništa. Gdje je zapelo? To smo pokušali doznati u poduzeću *Vojvodinašume*, koje je vlasnik mosta i naručilac posla. U tom poduzeću nam je potvrđeno da je nedugo nakon potpisivanja ugovora izvođač započeo s uklanjanjem starog mosta koji više od 10 godina nije u funkciji, ali je prije početka radova na izgradnji utvrđen tehnički nedostatak, što je zahtijevalo dodatno projektiranje, navodi se u pismenom odgovoru PR službe Javnog poduzeća *Vojvodinašume* na naša pitanja.

»Prilikom izvođenja pozicije u ugovoru, a koja se tiče kontrolnog geotehničkog istraživanja, dobijeni su rezultati koji se znatno razlikuju od osnovnog geotehničkog elaborata, te je potrebno dodatno preprojektiranje uz konzultacije s projektantom i nadzornim tijelom. Nakon analiza utvrđeno je da projekt mora pretrpjeti tehničku izmjenu, kako bi se mogao izvesti. Nadzor je sve to uredno uveo u građevinski dnevnik i prihvatio da se rokovi zamrzu, jer do zastoja nije došlo greškom izvođača a ni investitora«, kažu u *Vojvodinašumama* i dodaju da je i ugovorom predviđen produžetak roka gradnje u slučaju nastanka okolnosti koje nisu bile planirane plansko-tehničkom dokumentacijom.

Kako navode naručilci posla do sada je uklonjena stara konstrukcija mosta, izvršeno geotehničko istraživanje, ispitivanje čelične konstrukcije mosta.

»Poslije niza sastanaka s projektantima, nadzorom i izvođačem radova 11. srpnja izvođaču je predan dopunjen projekt za

izvođenje, koji je usklađen s novonastalim podacima s terena i nastavak radova se očekuje u narednih mjesec dana», obećanje je *Vojvodinašuma*.

Ukoliko bi poslije ovih problema sve krenulo kako treba, most neće biti završen za još nekoliko mjeseci, pa bi u idealnom slučaju crvena vrpca na mostu mogla biti prerezana pri kraju godine.

I kompom ograničeno

A slika na kanalu Dunav – Tisa – Dunav kod Monoštora nepromijenjena je od početka godine. Iz vode vire samo drveni šipovi, kao svjedoci da je tu nekada bio drveni most. One koji žele, na drugu obalu prevozi kompa svakoga dana od pol šest ujutru do pol šest navečer. Hoće li radnici *Vojvodinašuma*, koji dežuraju 24 sata i poslije službenog radnog vremena kompe prevozi na drugu obalu na njihovu je odgovornost. Ali promet kompom je ograničen ne samo vremenski nego i glede tereta, naročito u vrijeme niskog vodostaja, što je upravo ovih dana.

»Kompom na drugu stranu mogu pješaci, biciklisti, motociklisti. Traktori i kamioni ne mogu, jer je vodostaj nizak. Treba kanal porasti barem za 60 centimetara da bi kompom mogli prelaziti traktori i kamioni, ali i onda smo ograničene nosivosti. To znači da kompom ne može traktor ili kamion s dvije prilikoce. Jedna se ostavlja na drugoj strani, prelazi se jednom, pa se ponovno kompom ide na drugu obalu po ostavljenu prikolicu. Sve to usporava promet«, priča nam radnik na kompi.

I za tih nekoliko minuta našeg razgovora bentom s druge strane obale prošlo je nekoliko traktora i kamiona natovarenih drvima. Do Monoštora ili Sombora morat će zaobilaznom cestom preko Kupusine ili Bezdana, što je 20 kilometara duže nego da idu preko mosta.

»Treba ovaj most svima. Oni koji rade drva, ribiči, lovci, turisti, vikendaši. Svi bi na drugu obalu, a mi smo svjedoci da ovaj most nije za uporabu 11 godina. I svi nas pitaju kada će biti novi most. Što mi znamo? Samo ono što čujemo. A toliko obećanja smo čuli da jednog dana kada most stvarno bude izgrađen više ni svojim očima nećemo vjerovati«, kaže radnik na kompi.

I time je rekao ono što misle svi oni koji iz raznih razloga moraju na drugu obalu.

Z. V.

Tjedan u Somboru

Dužionica

Proslavili su somborski bunjevački Hrvati i samo Bunjevci *Dužionicu*. Ovi prvi 85. *Dužionicu*, jer baštine tradiciju od 1935. godine kada je *Dužionica* prvi puta javno proslavljena u Somboru. Za ove druge ovo je 18. *Dužionica*,

ali će se pozvati na 1921. godinu kada je osnovano *Bunjevačko kolo* u okviru kojeg je te godine proslavljen i završetak žetve. Za one neupućene u podjelu na bunjevačke Hrvate i samo Bunjevce somborska proslava *Dužionice* u najmanju ruku je zbunjujuća. Dvije povorke sudionika *Dužionice*, dva bandaša i dvije bandašice, dva kruha, a jedna te ista nošnja, jedan te isti običaj, jedna sveta misa. I sve to u isto vrijeme i na istom mjestu. I tako već 18 godina. I, bez želje da se miješa u prijem bunjevačkih Hrvata i samo Bunjevaca, gradska vlast u Somboru jednako gleda i na jednu i na drugu proslavu. Jedan te isti prijem organizira se za obje *Dužionice*, čelni čovjek grada sasluša obraćanje obje bandašice i primi dva posvećena kruha. A tko će prvi pročitati govor i predati kruh stvar je dogovora organizatora somborskih *dužionica*, koji poštuju sporazum da se redosljed mijenja svake godine. Načela ravnopravnosti drže se oni iz gradske vlasti i kada je riječ o materijalnoj potpori, pa su i ove godine i jednima i drugima »razrezali« isti iznos potpore od 250.000 dinara.

Svoju *Dužionicu*, ili *Dužijancu*, kako je zovu u Lemešu, proslavili su i tamošnji bunjevački Hrvati. Tjedan dana prije somborske *Dužionice*. A tjedan dana poslije to isto u Lemešu su učinili samo Bunjevci. I tako Sombor i Lemeš praktički imaju četiri *dužionice* ili *dužijance*. Dvije bunjevačko-hrvatske i dvije bunjevačko-bunjevačke.

Z. V.

P. S. Ono što se u Somboru promijenilo jest da sve te godine pjesma *Rajska djevo, kraljice Hrvata*, koja se pjeva na kraju svečane mise, više nije razlog da samo Bunjevci izlaze iz crkve i prije kraja svete mise. A dešavalo se nekih prijašnjih godina na *dužionicama* i to.

Novinarstvo, nekad i sad

Važna, ali podcijenjena profesija

Novinari nikada nisu bili dovoljno plaćeni. Bili su uvažavani i slobodni možda koliko su se sami za to izborili. A s društvenim promjenama, valjda smo se i mi novinari prilagodili novonastalim okolnostima. Ono što je ostalo isto je odgovoran pristup poslu, objektivnost u informiranju i izbor tema koje interesiraju čitatelje, kaže Vladimir Đitko

Za novinarstvo kažu da je jedno od onih zanimanja za koje mnogi misle da je lako i da se njime može baviti svatko. No, za ozbiljno novinarstvo potrebna su mnoga znanja te sposobnost da ono što novinari vide ili čuju pretvore u čitljiv i lako razumljiv tekst ili tv prilog. A to najčešće i nije tako lako. Uloga informiranja nije mala, a novinari rade ozbiljan posao: prikupljaju informacije i trebaju prenositi istinite, točne i istražene podatke kojima se može vjerovati. S druge strane, novinarstvo je profesija s ustaljenim načelima i pisanim pravilima. Imajući sve to u vidu, je li novinarstvo pravi odabir budućeg zanimanja? Je li danas veća sloboda izražavanja u odnosu na neka prošla vremena i je li se položaj novinara promijenio? Na ova i na još neka druga pitanja pokušali smo dobiti odgovore od novinara koji su cijeli svoj radni vijek proveli u novinarskoj profesiji.

»Novo« novinarstvo

Najvažnije nepisano pravilo u novinarstvu jest humanost, jer novinarstvo postoji upravo radi ljudi kako bi ih se informiralo. Teško je zamisliti svijet bez medija, bez radija, televizije, novina i danas sve popularnijih internet stranica, portala... **Radivoj Lazić**, umirovljenik iz Šida, 40 godina proveo je u novinarstvu. Počeo je pisati još u osnovnoj školi kada je bio član delegacije školskog lista, zatim u gimnaziji kada je prvi put dobio honorar za svoj novinarski članak. Novinarsku profesiju nastavio je u Radio Novom Sadu, *Dnevniku, Sremskim novinama*, Radio Šidu, *Omladinskim novinama, Politici ekspres*.

»U novinarstvu sam bio sve do 2002. godine. Kada sam shvatio da postaje popularno ovo 'novo' novinarstvo, otišao sam iz njega. **Winston Churchill** je rekao jednu dobru rečenicu: 'novinarstvo je sjajna profesija ukoliko se rano napusti'. Ja sam tako i postupio. Pošto sam autor oko 20 knjiga o kulinarsstvu, počeo sam se baviti izdavačkom djelatnošću. Objavljivao sam kuhare i druge knjige i uživao sam u tome. Kada sam učio novinarstvo na studijima političkih znanosti, profesor **Sergej Lukač** nam je govorio da su *Politika ekspres* i *Večernje novosti* žuta štampa. *Večernje novosti* su danas ozbiljan list, *Politika ekspres* je ugašena, a

u velikom broju novih dnevnih listova je zastupljeno pljuvačko novinarstvo. Nisam želio biti dio te priče«, kaže Lazić, dodajući da su novinari ranije bili više cijenjeni i plaćeni nego danas, jer su bili ozbiljni društveno-politički radnici.

»Mi smo podvođeni pod kategoriju društveno-političkih radnika. U novinarstvu si mogao dobiti posao na osnovu moralne podobnosti. Nisi mogao biti novinar ako nisi bio član Saveza komunista. A to je bio najjednostavniji način da pišeš za neke novine. Bilo je dosta autocenzure. Znao sam što urednik neće pustiti, pa o tome nisam pisao. Uglavnom se znalo što se smije pisati, a što ne smije. A sada se ne zna ni što se smije, ni što se ne smije. Piše se sve i svašta. Uglavnom, novinari su ranije bili cijenjeni mnogo više nego danas kada se svatko može baviti novinarstvom. Nepismenost je ovladala u novinarstvu. U mnogim lokalnim novinama nema uposlenog lektora i onda, što očekivati«, zaključuje naš sugovornik.

Bez kritičkog novinarstva

Kaže da je dosta dobro »plivao« u područjima poljoprivrede, naftne industrije, a jedno vrijeme i medicine. A što se tiče kritičkog novinarstva, kaže da ga ni tada, baš kao ni danas, u dnevnim novinama nije bilo.

»Analitičko-kritičko novinarstvo je za časopise, a ne za dnevno novinarstvo. Stalno se potencira neovisno novinarstvo. Od čega je ono neovisno? Ako ni od čega drugoga, onda od svojih potrošača, kupaca, čitatelja. Ako radiš u državnim novinama, država ti neće dozvoliti da pljuješ po njoj. To je normalno i toga nigdje u svijetu nema. Tko kaže, taj laže. Ni vlasnik privatnih medija neće dozvoliti da vrijeđaš političare. Oni će dobiti 'packe', a neće dobiti ni dotacije ni sredstva i manje će imati oglašivača i sponzora. A novine od toga žive, s obzirom na to da im je danas tiraž mali.«

Usavršavanje – ključ uspjeha

A da bi netko bio novinar, Lazić kaže da na prvom mjestu mora imati opću kulturu, zatim poznavati barem dva strana je-

Tjedan u Srijemu

Dobar primjer prekogranične suradnje

Na sastanku koji je prošloga tjedna održan u Surčinu između veleposlanika Republike Hrvatske i predstavnika hrvatske zajednice iz tog mjesta s predstavnicima lokalne samouprave, među ostalim, govorilo se i o mogućnostima prekogranične suradnje. Kroz regionalnu

suradnju se direktno stupa u kontakt s institucijama Europske unije i njenim fondovima. S obzirom na to da su u našem okruženju sve zemlje članice Europske unije ili kandidati za članstvo, dakako da prekogranična suradnja ima veliki značaj. Benefiti prekogranične suradnje iskazuju se u gospodarskom razvoju, zatim kroz uvođenje suvremenih metoda, opreme i informacijskih tehnologija, ali predstavlja i jedan od načina poboljšanja međunacionalnih odnosa i zaštite kulturnog naslijeđa. No, pitanje je koriste li lokalne samouprave prekogranične projekte u dovoljnoj mjeri? Kao neki od problema u realizaciji prekograničnih projekata navode se, među ostalim, nedostatak kvalitetnih projekata, te neinformiranost o postojanju i načinu funkcioniranja fondova Europske unije. U tom smislu i razgovori između susjednih država mogu biti od velike pomoći. Jedan od projekata prekogranične suradnje koji će uskoro biti realiziran u Srijemu odnosi se na projekt prekogranične suradnje općine Ruma i općine Nijemci iz Hrvatske. Projekt nosi naziv HORIS – *Konjičke rute Srijem*. Putem ovog projekta financiranog, od Europske unije, Ruma će unaprijediti svoju turističku ponudu objektom za konjički sport, školu jahanja, ali i hipoterapiju koja ima značajnu socijalnu ulogu u liječenju određene grupe pacijenata. Projekt je vrijedan 1,4 milijuna eura. Rok za završetak radova na izgradnji kompleksa za konjički sport u Rumi je 30. kolovoz i zahvaljujući ovom kompleksu Ruma će dobiti nove turističke sadržaje. Nedavno je ovaj projekt predstavljen predstavnicima općine Nijemci iz Hrvatske i članovima tamošnjeg konjičkog kluba, te suradnicima srijemsko-mitrovačkog konjičkog kluba, koji su partneri u projektu. Dobra strana uskoro realiziranog projekta jest što će u kompleksu za konjički sport u Rumi biti uposlano 15 ljudi. Rekla bih da je to jedan od dobrih primjera prekogranične suradnje, koji bi mogao biti uzor i drugim općinama.

zika i znati novinarski način izražavanja. Na pitanje bi li svršenim srednjoškolcima savjetovao da se bave novinarstvom, on kaže.

»Ima primjera djece koja su završila novinarstvo, a rade na benzinskoj crpki. Ako vole taj posao, moraju biti uporni i boriti se za sebe. Profesor na fakultetu nam je govorio da novinar treba posjedovati samo 2 posto talenta, a 98 posto rada. Radom se sve postiže. Kada sam došao u Radio Novi Sad, mislio sam da znam novinarstvo, a onda sam shvatio koliko ne znam. Počeo sam raditi na sebi i za tri mjeseca sam počeo voditi jutarnji program. Ali ima novinara koji gledaju samo da otaljaju svoj posao. Svaki posao je zanat, pa tako i novinarski«, kaže nam na kraju razgovora Lazić, ističući da smatra da tiskani mediji, unatoč napretku suvremene tehnologije, imaju budućnost.

Možda ne u tiražu kao nekada, ali će, prema njegovim riječima, uvijek biti onih koji više vole osjetiti hartiju nego pročitati vijest na računalu.

Novinari – zaludenci u svom poslu

Dragana Popov, novinarka iz Šida, također ima višegodišnje iskustvo u novinarstvu. O novinarstvu nekad i sad ona kaže.

»Teško je napraviti paralelu između novinarstva nekad i sad. To bi bilo teško i u drugim segmentima, a novinarstvo je zaista specifično. Kako napraviti distancu u odnosu na neko prošlo vrijeme kada smo skloni da govorimo kako je onda 'sve bilo bolje', ne samo rad i položaj novinara nego i mnoge druge okolnosti. Bili smo mlađi, posvećeniji, teže se stizalo do informacije, a sada jednim klikom dobijete odgovore na sva pitanja. Tehnologija je napredovala u svim područjima, pa je tako i novinarima omogućila da brzo šalju svoje tekstove, da lako isprave svoje greške, a i fotografije su bolje kvalitete. A novinari? Čini mi se da su oni ostali isti zaludenci u ovaj teški posao. Mada nekome tko sve to 'promatra s galerije' izgleda lako, zabavno, gotovo avanturistički. Baš neće biti tako. Mnogo tu ima koraka koje treba uraditi do finalnog proizvoda, odnosno teksta, tv priloga, radijskog zapisa. Novinari terenci će razumjeti o čemu govorim. Kakav nam je položaj? O, novinar, kako to lijepo zvuči! I tu je kraj. Ovo je posao koji ne može baš svatko raditi, a baš svatko misli da može. Probajte! A mi odosmo na teren, novinari-sanjalice«, kaže Popov.

Novinar **Vladimir Đitko** iz Šida više od tri desetljeća je u svijetu novinarstva.

»Svakako da sam za sve to vrijeme stekao mnoga iskustva u profesionalnom radu. Sama pomisao na novinarstvo nekad i sad tjera na pomisao da se u suštini i nije nešto drastično promijenilo. Novinari nikada nisu bili dovoljno plaćeni. Uvažavani su bili i slobodni možda koliko su se sami za to izborili. To kažem, jer sam radio nekada još u jednopartijskom sistemu i velikoj državi SFRJ za dnevni list koji je imao utjecaj u cijeloj tadašnjoj zemlji. A s društvenim promjenama valjda smo se i mi novinari prilagodili novonastalim okolnostima. Ono što je ostalo isto je odgovoran pristup poslu, objektivnost u informiranju i izbor tema koje interesiraju čitatelje. Čak ne mislim ni da je solidarnost, međusobna suradnja i podrška među novinarima veća ili manja sada nego ranije. Bilo je nekada, ali ima je i sada. Novinarstvo treba voljeti i s takvim pristupom biti u poslu sve vrijeme«, zaključuje Đitko.

Na temelju svega rečenog može se izvući samo jedan zaključak a to je da se novinari, unatoč svim problemima koji prate ovu profesiju koja u današnje vrijeme i nije pretjerano cijenjena, i dalje trude čitateljima odgovorno prenijeti istinitu, pravovremenu i nadasve točnu informaciju što i jesu glavne odlike teške novinarske profesije, koja se na prvom mjestu mora voljeti.

S. D.

S. D.

Društveno-politički aspekti

Organiziranje manifestacijskog turizma zavisi i od ukupnih društveno-političkih odnosa. Ovi aspekti označavaju utjecaj političkih prilika (čak i dnevnih) u regiji ili mjestu održavanja manifestacije. Turističke manifestacije, zajedno s pratećim aktivnostima, u novije vrijeme postale su i manifestacije političke prirode.

Društveno-politički aspekti ispoljavaju se prije svega prilikom organiziranja manifestacija međunarodnog ranga, ali se mogu ispoljiti i kod ostalih. Organizacija manifestacija, prvenstveno na lokalnom i regionalnom nivou, potvrđuje važnost i koristi vrijednosti kao što su čast, poštenje, odgovornost, ljudskost, suradnja, razumijevanje, respekt prema drugima, tolerancija, te ih povezuje s događajem (manifestacijom).

Osim ekonomskog značaja i utjecaja na okolinu u kojoj se razvija, turizam ima i šire društveno i političko značenje * Manifestacijski turizam ispoljava pozitivne i negativne efekte za mjesto i regiju održavanja, ali isto tako uočljivi su pozitivni i negativni utjecaji društveno-političkih odnosa na organiziranje manifestacije, kako na makro tako i na mikro rangu * Politički utjecaj na manifestacije je značajan, pogotovo kada su u pitanju velike sportske. Činjenica je da je mjesto održavanja velikih sportskih manifestacija uglavnom politička odluka

Osim ekonomskog značaja i utjecaja na okolinu u kojoj se razvija, turizam ima i šire društveno i političko značenje. Osnovica društvenog značenja razvoja turizma ogleda se u prvom redu na područje kulture, zatim u prenošenju pozitivnih navika i običaja i u poboljšanju zdravstvene i radne sposobnosti stanovništva.

Pozitivni i negativni društveno-politički aspekti

Manifestacijski turizam ispoljava pozitivne i negativne efekte za mjesto i regiju održavanja, ali isto tako uočljivi su pozitivni i

negativni utjecaji društveno-političkih odnosa na organiziranje manifestacije, kako na makro tako i na mikro rangu.

U pozitivne društveno-političke aspekte na makro rangu ubrajaju se upoznavanje međunarodne zajednice s kulturnim, prirodnim i tradicijskim vrijednostima kao i društveno-političkim dostignućima, jačanje društveno-političkih i ekonomskih veza s državama iz koje dolaze posjetitelji i sudionici, pozitivni stavovi prema drugim nacijama, rasama i religijama, drugačijim kulturama, jačanje nacionalne sloge i pozitivni/tolerantni stavovi prema drugim ideologijama i sustavima.

Na mikro planu pozitivni društveno-politički aspekti ogledaju se u patriotizmu i gostoljubivosti, osiguranju značajnijeg medijskog i društveno-političkog rangiranja/uloge mjesta i regije održavanja manifestacije u državnim okvirima.

Negativni društveno-politički aspekti na makro rangu bili bi ekonomska i politička eksploatacija mjesta ili regije održavanja od strane vladajuće stranke (ili koalicije) i političkog sustava iskrivljavanjem osnovnih vrijednosti i sadržaja manifestacije za svoje političke potrebe i ciljeve, političko-ekonomska kriza zbog (pre)velikih troškova organiziranja manifestacije, nacionalizam, rasizam i šovinizam, te negativni stavovi prema drugim ideologijama i političkim sustavima. Na mikro rangu to su pretjerani (negativni) lokalpatriotizam, negostoljubivost, pa čak i nasilna promjena lokalnih vlasti u cilju ostvarenja lokalnih političkih ambicija (često diktiranih i naručenih iz raznih »centara moći«).

Navedeni, kako pozitivni tako i negativni utjecaji društveno-političkih aspekata, najbolje (i najčešće) se primjećuju kod organiziranja manifestacija umjetničkog, etnografskog, naučno-stručnog i vjerskog sadržaja.

Utjecaji na sportske manifestacije

U zavisnosti od društveno-političke situacije u svetu, zemlji, regiji ili mjestu održavanja manifestacije, prema sudionicima i posjetiteljima sa strane kod domicilnog stanovništva mogu se pojaviti neki negativni utjecaji kao što su netolerancija, nacionalizam, šovinizam i rasizam. Kao manifestacije u kojima se takvi utjecaji najčešće javljaju, izdvajaju se velika sportska natjecanja (i važne utakmice!). Takve manifestacije ohrabruju etnocentrizam i negativno nadmetanje među nacijama na uštrb individualnosti i globalni duh međunarodne suradnje, obesmišljavajući tako suštinu sporta. Poneke manifestacije čak razaraju jedinstvo lokalne zajednice, a toleriraju se samo zbog ekonomskog (novčanog) dobitka.

Za turizam se često kaže da je pasoš mira. Zajedno s ostalim vidovima turizma i kod manifestacijskog turizma sportskog ka-

raktera može se postaviti pitanje: je li ovaj turizam sposoban da postigne mir? U stručnoj literaturi, ali nažalost i u praksi, zabilježeni su brojni negativni primjeri, kao što su korištenje turista/posjetitelja i sudionika za ciljeve napada i taoce terorističkih grupa (npr. Olimpijske igre u Münchenu ili Bliski istok), raspad država i izbijanje ratova (primjeri: SFRJ i rat Salvadora i Hondurasa nakon nogometne utakmice.). Politički utjecaj na manifestacije je značajan, pogotovo kada su u pitanju velike sportske. Činjenica je da je mjesto održavanja velikih sportskih manifestacija uglavnom politička odluka.

Tanaturizam

Postoji opasnost da se turizam, a posebno manifestacijski, ponegdje promatra i pretvara u eksploataciju nasilja kao glavne atrakcije radi ekonomske dobiti. To se dešava kod organiziranja manifestacija (događaja) u prostorima i mjestima gde se posjetitelji mogu susresti sa stvarnom ili simboličnom smrću, što više ovaj vid turizma ima i ime – tanaturizam (morbidni turizam) – a podsjeća nas na borbe gladijatora u antičkom Rimu. Nažalost, ponegdje se i danas organiziraju razna turnirska natjecanja u boričkim sportovima gdje se ne primjenjuju dosljedno sva sportska pravila, a borbe natjecatelja se vode i do smrtnog ishoda jednog od njih (»humanija« verzija su borbe pasa). U ljubitelje tanaturizma spadaju i »turisti« koji isključivo zbog zadovoljstva posjećuju mjesta zločina, pogroma, stratišta, masakra i katastrofa. Što više, dešava se da se mjesta komemoracija i nasilnih historijskih događaja pretvaraju isključivo u komercijalne svrhe bez i najmanjeg poštovanja i pijeteta prema nastradalima.

Čak i u mirnodopskim uvjetima i uz dobru organizaciju, veliku prijetnju manifestacijskom turizmu kao pasošu mira predstavljaju takvi izvođači programa, sudionici i posjetitelji koji manifestaciju zloupotrebljavaju kao mjesto za propagiranje ili čak ostvarenje svojih ekstremnih (neprihvatljivih) ciljeva.

Atila Dunderski, dipl. turizmolog

Utakmica reprezentacija Hrvata iz Srbije i Srba iz Hrvatske u Tavankutu 2019.

Ištvanićev novi dokumentarac u Puli

PULA – Pouke o čovječnosti, najnoviji dokumentarac **Branka Ištvanića**, hrvatskog redatelja podrijetlom iz Tavankuta, prikazan je na ovogodišnjem, 66. Pulskom filmskom festivalu koji je održan od 13. do 21. srpnja. Film je prikazan u natjecateljskom programu *Kratka Pula*, s još šest ostvarenja. Rađen po knjizi psihijatra prof. dr. sc. **Veljka Đorđevića**, film govori o jednoj od najhumanijih akcija hrvatskih branitelja koji su, u ratnom vohoru, 29. rujna 1991. uz pomoć medicinskog osoblja evakuirali i spasili preko 300 psihijatrijskih bolesnika iz psihijatrijske bolnice u Pakracu, od kojih su većina pacijenata bili srpske nacionalnosti, te na taj način stekli status heroja čovječnosti.

Nakon Pule, film *Pouke o čovječnosti* će sutra (subota, 27. srpnja) biti prikazan u Zagrebu, u Muzeju suvremene umjetnosti.

Izložba slika s kolonije Bunarić 2018.

SUBOTICA – Likovni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira izložbu radova nastalih na prošlogodišnjoj, XXIII. među-

narodnoj likovnoj koloniji *Bunarić*. Izložba će biti otvorena sutra (subota, 27. srpnja) u svečanoj dvorani Centra, u 18 sati. Izložena djela će se moći pogledati svakoga dana do 27. kolovoza.

Kolokvij o 700 godina Berega

BEREG – LX. znanstveni kolokvij ZKVH-a s temom *Bereg – 700 godina kontinuiteta (1319. – 2019.)* bit će održan sutra (subota, 27. srpnja) u *Šokačkoj kući* u Beregu (Strossmayerova 14), s početkom u 19 sati. Predavač će biti povjesničar **Vladimir Nimčević**.

Tijekom izlaganja bit će u kratkim crtama prikazana sedmostoljetna povijest ovoga mjesta u kojemu žive šokačkih Hrvati. Bereg se prvi puta spominje u izvorima 1319. godine kao posjed plemenitaške obitelji **Bécsei**. Zabilježeno je da se stanovništvo protivilo svom gospodaru, ne dopuštajući mu koristiti šume i pašnjake u okolici. U narednom razdoblju Bereg, usprkos svim izazovima, bilježi sve veći porast stanovništva. Svoj gospodarski značaj ne gubi ni nakon uspostavljanja stoljeća i pol duge turske vlasti u Srednjem Podunavlju (1541. – 1686.). U administrativnom smislu bio je podređen somborskoj nahiji, a u duhovnom Kalačkoj nadbiskupiji. Poslije sloma turske vlasti Bereg ulazi u sastav Ugarske kao posjed Dvorske komore. Dva stoljeća duga austro-ugarska vladavina imala je veliki utjecaj na razvoj Berega. U to vrijeme gradi se crkva sv. Mihovila i osnovna škola. Nakon propasti Austro-Ugarske 1918., Bereg šalje svoje zastupnike na Veliku narodnu skupštinu u Novom Sadu 25. studenog 1918. (**Ilija Dekić** i **Josip Ilić**). Oduševljenje za novu jugoslavensku zajednicu uskoro je zamijenilo duboko razočaranje. Međutim, nepokolebljivi i istrajni, Berežani su se priključili i isticali u borbi za nacionalni i kulturni opstanak Hrvata u Vojvodini sve do danas.

700 godina prvoga pisanoga spomena Berega

BEREG – HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* poziva na proslavu 700 godina prvoga pisanoga spomena Berega, u okviru koje će biti održana i dugogodišnja manifestacija tradicijske kulture *Mikini dani*. Proslava se održava u nedjelju, 28. srpnja. Manifestacija počinje u 15 sati dočekom gostiju, da bi u 17 sati započela svečana zahvalna misa u župnoj crkvi sv. Mihovila. Od 18.30 se održava program u kojem sudjeluju pjevačke i plesačke skupine udruga iz Hrvatske i Srbije. Udruga *Silvije Strahimir Kranjčević* raduje se unaprijed svim gostima, uz moto ove proslave u stilu bereškoga bečarca: »Oj, Beregu, selo moje malo, hrvatsko si bilo i ostalo!«

M. T.

Natječaj za kratku priču

NOVI SAD – HKUPD *Stanislav Prepek* iz Novog Sada je u veljači raspisao Natječaj za kratku priču na kojemu pravo sudjelovanja imaju autori iz Srbije i inozemstva koji pišu standardnim hrvatskim jezikom. Iz udruge podsjećaju kako je rok za slanje priča na natječaj 1. kolovoza 2019. godine! Opširnije o natječaju na internetskoj stranici udruge: www.stanislavprepek.org.

Dužijanica 2019. – Izložba *S Božjom pomoći*

Krune Mare Ivković Ivandekić

Izložba *S Božjom pomoći*, koja je u redovitom programu *Dužijanice* od 1993. godine kada je i osmišljena, otvorena je 18. srpnja u nekadašnjoj *Suvenirnici* ispod Gradske kuće u Subotici.

Ove godine Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* i Katoličko društvo *Ivan Antunović*, koji su organizatori izložbe, na poseban način se prisjećaju i obilježavaju 100 godina od rođenja **Mare Ivković Ivandekić** čije su krune i simboli koje je ona izrađivala od slame prikazani na ovoj izložbi. Izložba sadrži teta Marine najznačajnije, reprezentativne uradke koje je izrađivala za *Dužijancu*, prije svega u Đurđinu i u Subotici.

Život i rad

Mara Ivković Ivandekić potiče iz brojne obitelji, a rođena je 10. rujna 1919. godine u Đurđinu. U ranoj mladosti počela se baviti izradom umjetničkih djela od slame, a veliki dio svoga umjetničkog rada provela je s **Katom Rogić**, koja je bila starija i od koje je Mara rado učila vrste pletiva kao i tehniku izrade detalja, koje je kasnije i sama usavršila. Po riječima autora izložbe **Marinka Piukovića** u razdoblju od 1961. do 1970. godine raslo je zanimanje za izradu slika i skulptura od slame.

»Mara Ivković Ivandekić i Kata Rogić bile su dvije utemeljiteljice koje su bile i učiteljice ovakve vrste umjetničkog izražavanja, pri čemu se Mara posebno isticala tehnikom pletiva. Imala je poseban osjećaj za prostor i proporcije. Njeni radovi su skladno ukomponirani u cjelinu, koji ostavljaju dojam vjerodostojnosti. Prijateljstvo i rad s Katom doveli su njen rad do savršenstva« kazao je Piuković.

Jedno od najpoznatijih djela jest *Križni put*, kojeg je teta Mara počela izrađivati zajedno s Katom početkom 1997. godine, no djelo je završila sama. Slike, 14 postaja knjižnoga puta, nalaze se u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu i jedinstveni je križni put u Katoličkoj crkvi na cijelome svijetu. Osim radova vjerske tematike, izrađivala je i svakojake predmete od slame kojima se prikazivao svakodnevni život: radovi u polju, običaji, sve što okružuje običan svijet, a sa svojim radovima sudjelovala je na brojnim izložbama, te je imala i tri samostalne izložbe. Njezini radovi se u velikom broju nalaze u stalnoj postavci izložbe slamarskih radova u Pastoralnom centru đurđinske župe, a radovi – krune za subotičku *Dužijancu* nalaze se u zbirci Dijecezanskog muzeja Subotičke biskupije. Skupni radovi teta Mare i Kate Rogić nalaze se u brojnim biskupskim i kardinalskim kurijama, nuncijaturama i veleposlanstvima, te se njena djela nalaze i u Gradskom muzeju u Subotici.

Rad teta Mare Ivković Ivandekić nije prošao nezapažen, te je za dugogodišnji umjetnički rad 2004. godine dobila nagradu *Pro urbe*, a zajednički rad s Katom, kruna za *Dužijancu* 1973. godine *Subotička katedrala* se o 100. obljetnici *Dužijanice* (2011. godine) našla na poštanskim markama.

»Mara Ivković Ivandekić ostavila je neizbrisiv trag u *Dužijanci*, njeni radovi, krune i slike od slame zauzimaju istaknuto mjesto kao jedinstvena umjetnička djela« istaknuo je Piuković.

Umrla je 5. listopada 2006. godine, a ovom izložbom su organizatori željeli dati svoj doprinos za daljnju stručnu obradu, ne samo radova od slame Mare Ivković Ivandekić već slamarstva općenito.

Krune – simbol *Dužijanice*

Izložbu je otvorio predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. dr. **Ivica Ivanković Radakov** rekavši između ostaloga:

»Koliko strpljivosti, umješnosti, poslušnosti, poniznosti pred neuspjehom! I dok gledamo ove krune, one su nastale kao djelo služenja, prvo na slami, a potom i kao simbol *Dužijanice*, zahvalnosti Bogu. Simboličnost u liturgiji označava proživljavanje sada, ovdje i ovog trenutka određenog događaja iz povijesti spasenja! Tako su nastale i krune za *Dužijancu*. Za slamarke to nije bio ukras, nego doživljavanje i proživljavanje *Dužijanice* – zahvalnost Bogu, koju ta kruna predstavlja, svaka sa svojom tematikom. Sve je to utkano u svaku od preko stotinu kruna, odnosno više od jednog stoljeća, koliko već slavimo *Dužijancu*.«

Posjetitelji su imali prigodu pogledati predivne, do detalja usavršene radove Mare Ivković Ivandekić, kao i isječak iz filma *Tri slamarke, tri divojke*, koji je 2002. godine snimio **Rajko Ljubić**. Za ovu prigodu tiskan je i katalog, a izložba je otvorena do 12. kolovoza, radnim danom od 10 do 13 sati i od 17 do 19 sati. Tijekom proslave centralne *Dužijanice* izložba će se moći pogledati tijekom cijeloga dana.

Realizaciju izložbe poduprli su Središnji državni ured za Hrvate izvan R. Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice i Grad Subotica.

Ž. V.

Dužijanca 2019. – Revija novog ruva

VELIKO RUVO pod svjetlima modne piste

U sklopu programa *Dužijance* 2019., po prvi puta 21. srpnja održana je *Revija novog ruva* (ruha). Iako smo nošnju navikli gledati u drugim izdanjima, poput folklornih priredbi ili svečane povorke *Dužijance* kada se oblače najljepše i najsvečanije nošnje, ovoga puta u dvorištu HKC *Bunjevačko kolo* prikazan je drugačiji pogled na ljepotu nošnje.

Po prvi puta na jednome mjestu u vidu modne revije prezentirano je 34 novo šivene nošnje koje su s posebnim žarom nosile djevojke i žene, koje nisu samo manekenke, nego čuvarice našega blaga. Svaka je nošnju koju je nosila s ponosom prezentirala brojnoj publici, a poput svjetskih modnih revija, i ovoj je poseban glamur dala modna pista, rasvjeta i prigodna glazba.

Bila je to večer ljepote, ali i ponosa što se nošnja naših predaka čuva, šiva i s ljubavlju nosi.

Novo po uzoru na staro

Prikazane nošnje su šivene po uzoru na velika *ruva* s prijelaza iz XIX. na XX stoljeće. Kada se kaže *veliko ruvo*, misli se na komplet ženske nošnje koji sadrži *otunčicu* (gornji dio nošnje), suknju i pregaču.

Prve nošnje nastale su u okrilju tada KUD-a *Bunjevačko kolo* (danas HKC) 1972. i 1973. godine, kao i u osobnim obiteljskim zbirkama. Na ovoj reviji ne samo da su prikazane nošnje nego su prisutni imali priliku o svakoj nošnji saznati kada je šivena, tko ju je šio i u čijem je vlasništvu.

Reviju novog ruva organizirala je UBH *Dužijanca*, a idejni tvorci su **Marinko Piuković** i **Nada Sudarević**, dok su se organizaciji priključili **Slađana Tikviciki** i **Martina Stantić**.

»Željeli smo ova ruva predstaviti kao zalog za budućnost nas i naše zajednice, ali također želja nam je bila svim ženama koje su nošnju godinama šivale dati značaja. Javno ih pohvaliti i

istaknuti, a da to ujedno bude i poticaj drugima za šivanje nove nošnje» kazao je Marinko Piuković i dodao kako se i iz ove revije moglo vidjeti kako su veliki doprinos dale *majke* (bake) koje su za *Dužijancu*, izbor pratioca bandaša i bandašice, Veliko prelo i druge manifestacije pripremale svoje unuke.

Na reviji su prikazane nošnje šivene od 1973. godine pa na ovamo, a šivale su ih: **Roza Skenderović, Manda Vukov, Marga Mlinko**, zajedničkim snagama veliki broj nošnji sašile su **Eržika Štricki i Jelisaveta Dulić**, zatim **Marga Popović, Nada Suda-rević, Jelisaveta Matković, Manda Čović, Ivanka Čović, Ruža Jozić i Ana Jaramazović**.

Ljubav i briga o nošnji

Reviji su osim predstavnika hrvatske zajednice nazočile i gošće iz Zagreba, viša kustosica Etnografskog muzeja u Zagrebu, voditeljica Zbirke narodnih nošnji istočne Hrvatske, Zbirke narodnih nošnji hrvatske dijaspor, Zbirke prostirki i prekrivača, te Zbirke torbi **Katarina Bušić** i muzejska savjetnica Etnografskog muzeja u Zagrebu **Iris Biškupić Bašić**. U svome obraćanju Katarina

Bušić nije skrivala emocije, te je prigodnim riječima pozdravila okupljene i čestitala organizatorima na ideji i realizaciji. Ujedno je napomenula kako je ovo samo dio nošnje i da bi bilo šteta ne prikazati i druge nošnje ovdašnjih Hrvata.

»Vidjela sam do sada vrijedne i raritetne primjerke nošnji, ali ono što me osobno gane je ljubav i volja da se ovako nešto radi. Ljudi često govore kako nošnja propada, kao i folklor i tradicija, ali uvijek su postojali, kao i sada, pojedinci koji to vole, čuvaju i šivaju. Nisam sigurna jesu li za ovu prigodu izabrani samo najbolji primjerci, ali ovo je bilo zaista lijepo, reprezentativno odjeveno po uzoru na odijevanje na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće, vrlo strukirano s odgovarajućim brojem podsukanja. Vaša *Dužijanca* je simbol vašega kulturnog identiteta i nešto kroz što se vi i 2019. godine prezentirate. Mislim da se za ovaj dio tradicije i kulturnog identiteta ne trebamo bojati«, kazala je Katarina Bušić.

Bunjevačka narodna nošnja zauzima istaknuto mjesto u tradiciji i kulturi bunjevačkih Hrvata, a na poseban način je zastupljena na *Dužijanci*. Uloga nošnje kroz povijest održavanja *Dužijance* iznimno je bitna kao simbol etničkog identiteta: nekada uobičajeno svečano odijevanje danas se smatra bunjevačkom nošnjom. Materijali od kojih su nekada šivane nošnje se danas gotovo ne mogu kupiti, ali se materijali pomno biraju kako bi krajnji izgled bi što sličniji originalu. Iako će možda netko reći kako nošnja sašivena 1973. godine i nije nova, ako ju usporedimo s velikim *ruvom* koje su nosile naše pramajke početkom XX. stoljeća, onda su ovo itekako *nova ruva*.

Održavanje Revije novog *ruva* poduprli su Grad Subotica i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Ž. V.

Neka puca švigar, pa makar i umjetni

Petu godinu za redom u sklopu *Dužijance* održano je natjecanje u pucanju bičevima. Okupili su se i mladi i stari, a prije svega veliki broj djece, što natjecatelja što onih koji su došli vidjeti čiji *švigar* bolje puca. Sve se događalo 17. srpnja na ledini pored crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Svaki natjecatelj u svojoj kategoriji imao je priliku pokazati što zna, koliko puta za određeno vrijeme može puknuti bičem. Najboljima, u pet kategorija, dodijeljene su nagrade.

Nagrađeni

Među djecom bilo je 13 natjecatelja, a u prvoj kategoriji, u uzrastu od 8 do 12 godina, titulu najboljeg osvojio je **Filip Ivković Ivandekić**, dok je drugo mjesto pripalo **Filipu Šarčeviću**, a treće **Marijanu Tonkoviću**. U drugoj kategoriji od 12 do 18 godina prvo mjesto osvojio je **Ivan Šarčević**, drugo **David Šarčević**, a treće **Boris Radaković**.

U kategoriji žena i ove godine bilo je tek dvije natjecateljice. Drugo mjesto pripalo je prošlogodišnjoj pobjednici **Slađani Lučić**, dok je ove godine pobjedu odnijela mlada **Marija Šarčević**.

Među odraslima bilo je 14 natjecatelja, a ocjenjivana su dva stila pucanja bičem, duplo i simplo. U kategoriji duplog pucanja bičevima prvo mjesto je pripalo **Grgi Pećariću**, drugo **Oliveru Kovaču** i treće **Stipanu Kujundžiću**. U simplom pucanju bičem prvo mjesto je osvojio prošlogodišnji pobjednik **Dragomir Peić Gavran**, drugo **Nenad Bilić**, a treće ponovno Stipan Kujundžić.

Pobjednik u simplom pucanju bičem Dragomir Peić Gavran je rekao kako je konkurencija ove godine bila jaka i da je zahvalan organizatorima što pripremaju ovu manifestaciju koja mnoge sjeća na djetinjstvo. Također, naglasio je da mu je drago da ima mladih i djece i da će ovo natjecanje sudeći po tome imati budućnost. Kada je u pitanju tehnika, Dragomir je rekao kako je važno imati dobar bič i dobar *švigar*, a da jačina zvuka ovisi od jačine kojim se trgne, dakle bitna je snaga u ruci.

Zanimljivo je da se na ovome natjecanju uključuju skoro cijele obitelji. Tako su ove godine sudjelovali tata **Miroslav**, te djeca Marija, David i Filip Šarčević. Svi oni naučili su pucati bič od svog oca, te od djeda **Marinka**, koji je i pomogao u izradi bičeva. I ovoga puta je potvrđeno da djeca uče od roditelja, a nerijetko ih i prestignu. Tako su Marija, David i Filip otišli doma s pokalom u ruci, a tati Miroslavu je srce svakako bilo puno.

Ostvaren prvobitni cilj

Organizator ove manifestacije je UBH *Dužijanica*, a koordinatore je **Ivan Piuković** koji i sam puca, ali i izrađuje bičeve. Kako je kazao zadovoljan je odzivom, a napose činjenicom da je svake godine sve više natjecatelja, te da je ove godine bilo puno djece, što mu je posebno drago.

»Mladi i djeca su naša budućnost i to nam je bio i prvotni cilj: naučiti djecu pucanju bičevima, a ujedno da se stariji ljudi prisjete svoga djetinjstva. Stariji ljudi, koji su u svojoj mladosti ili djetinjstvu bili svinjari, čuvali svinje, živjeli su taj način života i ovo natjecanje u njima budi drage uspomene. Jasno je da djeca danas neće čuvati svinje, ali mogu sačuvati naše običaje«, kaže Piuković.

Tijekom natjecanja svoje bičeve prezentirali su ljudi iz Stare Moravice, koji se bave izradom bičeva, te su prisutni mogli i kupiti bič.

Za dobar bič potrebna je koža kao osnova, dobro drvo koje se koristi za *držalje* ili *bičalje*, *šalangovi*, kožna ili obična *štranga*, *čapo* (kožni tanak kaiš) i *švigar* je onaj koji puca. Švigar se nekada pravio od konjskog repa, a danas se uglavnom pravi od umjetne manile. Kada bič puca, zvuk koji dobivamo je u stvari probijanje zvučnog zida.

Nakon skoro dva sata pucanja bičem i podjele nagrade zavlada je tišina, jer su organizatori za druženje pripremili ono što i priliči ovome natjecanju, a to je *mašćom kruva* s crvenom paprikom i lukom.

Ž. V.

Vojvođanski Hrvati na 53. Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu

Bogatstvo i različitost etnografske baštine

U Zagrebu je od 17. do 21. srpnja održana 53. Međunarodna smotra folkloru, poznata manifestacija koja se održava od 1966. godine. Smotra je pokrenuta s ciljem da prikazuje i afirmira tradicijsku kulturu brojnih domaćih i stranih sudionika. Nastavlja se na dugu tradiciju smotri *Seljačke sloge*, kulturne i prosvjetne organizacije Hrvatske seljačke stranke. U suvremenoj Hrvatskoj ova je smotra folkloru postala dijelom svjetskog pokreta za očuvanje kulturne baštine čovječanstva kojega predvodi UNESCO. Odlukom Ministarstva kulture Hrvatske i

Tavankučani – stari gosti

Na Smotri je ove godine sudjelovalo i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta. Društvo je osnovano 1946. godine, a folkorna sekcija u udruzi pokrenuta je baš povodom poziva na sudjelovanje na prvoj smotri folkloru 1966. godine. Tim povodom na ovoj 53. smotri folkloru s aktivnom tavankutskom folklornom skupinom sudjelovao je i bračni par **Terezija i Stipan Vuković**, koji su sudjelovali na prvoj Smotri folkloru. Oni su 70-ih godina bili i voditelji folklor-

Tavankučani na Trgu bana Jelačića

Stanka Čoban

Grada Zagreba 2014. Međunarodna smotra folkloru je proglašena festivalskom priredbom od nacionalnog značaja.

U susret riječkoj tituli

Središnja tema ovogodišnje Smotre je bila etnografsko i folklorno bogatstvo širokog prostora Gorskog kotara uz povijesne ceste Karolinu i Lujzijanu kojima se dolazi do Rijeke, te Hrvatskog primorja, Istre i Kvarnera. Time se u godini u susret proslave grada Rijeke, nositelja titule Europske prijestolnice kulture 2020., zagrebačka Smotra pridružuje tom programu.

Nastupila su folklorna društva i pojedinci koji prezentiraju različitosti hrvatske etnografske baštine, predstavnici nacionalnih manjina, Hrvati iz susjednih zemalja i iseljeništva, uz petnaest ansambala koji su predstavili baštinu drugih naroda i kultura. Među izvođačima su i sudionici koncerta pučkih marijanskih pjesama, a jedna od sudionica toga programa bila je i **Stanka Čoban** iz udruge *Tragovi Šokaca* iz Bača.

ne sekcije, a koncem toga desetljeća Stipan Vuković je obnašao i dužnost predsjednika u Društvu. Nisu krili zadovoljstvo da im se pružila prigoda ponovo obići Zagreb i vidjeti kako se danas Smotra oragnizira. Inače, tavankutski *Gubec* je do sada na zagrebačkoj Smotri folkloru sudjelovao više od deset puta.

U okviru programa Smotre, Tavankučani su s folklornom grupom sa Sicilije održali radionicu, na kojoj su jedni od drugih učili plesove svog zavičaja, a kasnije su se publici predstavili na Trgu bana Jelačića. U nedjelju, u prijedopodnevnim satima, svi sudionici Smotre su sudjelovali na svetoj misi u zagrebačkoj katedrali, dok se navečer na Gradecu HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta publici ponovno predstavio s bunjevačkim plesovima.

I. D.

Posjet HMI-ju

Predstavnici HKPD-a *Matija Gubec* su u ponedjeljak, 22. srpnja, posjetili Hrvatsku maticu iseljenika u Zagrebu, gdje su ih primili ravnatelj HMI-ja **Mijo Marić**, zamjenik ravnatelja **Ivan Tepeš**, te voditeljica odjela za kulturu **Snježana Jurišić**.

Otvorenje Caritasovog kabineta za kineziterapiju

Svečanim činom otvaranja 16. srpnja pušten je u aktivni rad Kabinet za kineziterapiju u okviru Caritasovog dnevnog centra za osobe s mentalnim smetnjama i intelektualnim poteškoćama *Sveta Tereza* u Srijemskoj Mitrovici. Riječ je o projektu *Kretanje je život*, kojim se još jednom ostvarila, te produbila suradnja između Caritasa *Svete Anastazije* iz Srijemske Mitrovice i srijemskomitrovačke Srednje medicinske škole *Draginja Nikšić*. Bit projekta *Kretanje je život* je opremanje kabineta za kineziterapiju, čime se želi ostvariti razvoj nove usluge socijalne skrbi.

Korisnici Caritasovog dnevnog centra i korisnici partnerskih udruženja imaju mogućnost korištenja aparata i opreme za kineziterapiju, rehabilitaciju i masažu, uz asistenciju i pomoć viših razreda Srednje medicinske škole, koji se školuju za fizioterapeute. Krajnji cilj je poboljšanje općeg psihofizičkog stanja svakog korisnika.

Vrijednost projekta je oko 10.000 eura, od čega je 90 posto donacija Veleposlanstva Poljske, a ostatak je donacija Grada Srijemska Mitrovica. Stoga je Kabinet za kineziterapiju svečano otvorio otpravnik poslova Veleposlanstva Poljske **Andrzej Kindziuk**. Istaknuo je kako ovo nije prvi projekt u kojem sudjeluju, te da je veoma zadovoljan onime što ima priliku vidjeti.

U ime Grada Srijemska Mitrovica okupljene je pozdravio načelnik za zdravstvenu i socijalnu skrb **Vojislav Mirnić**.

Skup je pozdravio i ravnatelj Biskupijskog Caritasa Srijem preč. **Jozo Duspara**. U svom osvrtu istaknuo je kako se jedino dobrim projektima može učiniti puno za maloga čovjeka, Pohvaljujući dosadašnji rad, potaknuo je da ovakvih projekata bude što više.

Okupljenima su se obratili još i direktor Opće bolnice u Srijemskoj Mitrovici dr. **Živko Vrcelj**, te u ime Medicinske škole, koja je ujedno i partner na projektu, prof. **Gordana Jagnjić**.

Nakon otvorenja i pozdravnih riječi, svi okupljeni su imali priliku posjetiti Kabinet za kineziterapiju, vidjeti sve sprave i uređaje, te upoznati se s mogućnostima koje Kabinet nudi

Ivica Zrno/Kristina Dragišić

Proslava svetog Ilije proroka

Crkveni god u Ljubi

U subotu, 20. srpnja 2019., svečanim euharistijskim slavljem proslavljen je crkveni god u Ljubi. Mjesto Ljuba, koje se nalazi na samoj granici s Hrvatskom (granični prijelaz Ljuba – Principovac – Ilok), u samom centru sela ima crkvu koja je posvećena svetom Iliji proroku. Mjesto Ljuba je filijalno mjesto župe Sveti Mihael arkandeo u Erdeviku.

Od ranih jutarnjih sati tradicionalno je započeo dolazak hodočasnika u ovo malo mjesto, na Ilinje, kako to znaju reći. Hodočasnici su došli iz svih okolnih sela, a bilo je hodočasnika i iz hrvatskih mjesta, kao i iz Njemačke.

Euharistijsko slavlje predslavio je upravitelj erdevičke župe Sveti Mihael arkandeo, vlč. **Ivica Zrno**, uz koncelebraciju vlč. **Nikice Bošnjakovića**, župnika župe Presveto Srce Isusovo u Šidu.

U svojoj homiliji vlč. Zrno je ističući vjernički primjer svetog Ilije proroka podsjetio da nam sveti Ilija, iako godinama daleko, svojim životnim primjerom ima što reći, te nam je i u današnje vrijeme veliki uzor, primjer i poticaj.

»Mi danas govorimo o životnom primjeru čovjeka koji je živio prije nas. Ne radi se o vremenskom razmaku od 100 ili 200 godina, nego o gotovo 3000 godina. Možda ćemo si postaviti pitanje zašto je to za nas danas važno? Važno je! Kako ne? Ako pogledamo život i djelo ovog velikog proroka, prvo što se može uočiti

jest da mu život nije bio nimalo jednostavan. Zbog Gospodina nema mira. Dok vrijeme i politička klima na dvoru nameće druga božanstva, sam Ilija je borac za Istinu i pravoga Boga. I bez obzira na sve prijetnje, pa čak i kada mu je život u opasnosti, ne odustaje od svojih stavova i vjerničkih uvjerenja. Upravo ta čvrstoća vjere traži se i danas. Prorok Ilija je bio, s jedne strane veliki slušač Božje Riječi, a s druge revni izvršitelj Božje volje. U tome nam je snažni primjer«, poručio je vlč. Zrno.

Na koncu euharistijskog slavlja vlč. Zrno je pozdravio sve okupljene i zahvalio na svemu što se čini kako bi se i ova mala zajednica osjećala lijepo na dan svoga nebeskoga zaštitnika.

I. Z.

Događanja na svetištu Majke Božje na Bunariću

3. kolovoza – Prva subota,
sveta misa je u 9.30 sati

5. kolovoza – Snježna Gospa,
sveta misa je u 18 sati

15. kolovoza – Velika Gospa,
sveta misa je u 18 sati

Proštenje sv. Ane na Kerskom groblju

Proštenje sv. Ane na Kerskom groblju bit će proslavljeno na blagdan sv. Ane, danas, 26. srpnja, a svetu misu ispred kapelice predvodit će vlč. **Dražen Skenderović**. Misno slavlje na hrvatskom jeziku je u 18 sati.

Male Tekije 2019.

Male Tekije, hodočašće u svetište Gospe Tekijske kod Petrovaradina o blagdanu sv. Joakima i Ane, bit će upriličeno po rasporedu koji je objavio rektor svetišta vlč. Ivan Rajković. Na vigiliju (uočnicu) svetkovine sv. Joakima i Ane u četvrtak, 25. srpnja, od 17 sati je prilika za ispovijed, dok u 19 sati počinje misa na hrvatskom jeziku s procesijom iza mise. Na blagdan, u petak, 26. srpnja, u 9 sati bit će slavljena misa na mađarskom jeziku, u 11 sati svečana blagdanska misa na hrvatskom jeziku, a u 19 sati završna misa na hrvatskom jeziku.

M. T.

Misli sluga Božjega o. Gerarda Tome Stantića – iz knjige *Božja blizina*

Što Bog pošalje, to je najbolje, ako nije pokvareno od naše zle volje. Budimo čvrsti u vjeri, pa ćemo biti veseli. Činimo što bi Isus činio da je u našem položaju. Što Isus pošalje, to je za našu dušu najbolje!

Neka nam je Bog pod glavom, a svijet pod nogama, kao Blaženik iz Nazareta, pa će biti kraj nevoljama.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kako moliti?

Ustrajnost

No, u molitvi nisu dovoljne samo riječi, potrebna je ustrajnost i strpljenje, to je drugi dio Isusove pouke na učeničko »nauči nas moliti«. Molitva je indikator naše krize vjere. Možda čak i iz osobnog iskustva znamo da tko je zapao u vjersku krizu prestaje moliti, odnosno i molitva mu je u krizi. Te krize mogu imati različite uzroke, a najčešće su to životne nedaće, osjećaj da Bog ne čuje naše molitve, da se uzalud molimo, jer ne dolazi do uslišanja. Isus je znao da će ljudi nailaziti na takve poteškoće i zato daje primjer bezočna molitelja, koji ne odustaje dok mu molba nije uslišana. Ipak, ne treba pogrešno razumjeti ovaj primjer. On ne znači da će Bog ispuniti sve naše pojedine želje, koje su često nepromišljene, površne, ponekad i sebične. Bog ne gleda kao mi, nije samo sadašnji trenutak u njegovom pogledu, on vidi cijeli naš život, vidi vječnost i u svjetlu toga odgovara na naše molitve. Izrazi tražiti i nalaziti, kucati, iskati, primati, ciljaju na tu širu stvarnost koja izmiče našem pogledu, a to je stvarnost kraljevstva nebeskog, jer će »Otac s neba obdariti Duhom Svetim one koji ga zaištu« (Lk 11,13).

Svaka neuslišana molitva priprema nas na nešto bolje. Ove riječi nisu samo utjeha za one kojima se čini da mole uzalud. To je istina koju ćemo tek kasnije spoznati, možda tek u nebu. Bog nije čarobnjak koji ispunjava naše želje, on je naš Otac koji nas sve želi dovesti k sebi, a mnoge naše želje koje stavljamo u molitve vode nas suprotno od njega, zato on ostaje gluh na njih. Stoga, ne smijemo prestati moliti, jer molitva nas približava Bogu i s njim povezuje. Ona nije samo tražiti, ona je i zahvaljivati, tražiti oprost, pa i šutjeti i u tišini osluškivati možda Bog daje neke odgovore. Molitva je podijeliti s Bogom sve.

Naposlijetku, naša molitva treba biti primjer svima koji su zbog nečeg u krizi i ne mole. Nikoga mi ne možemo natjerati da moli, ali primjerom možemo pokazati da je to potrebno. Jer onaj koji moli, koji je na taj način s Bogom stalno povezan zrači mirom koji samo Bog može podariti, a koji svatko želi pronaći. Samo primjerom možemo utjecati na druge da počnu moliti i u molitvi tražiti Boga, a ne samo ispunjenje želja.

Ana Hodak

Oče naš

Prva molitva koju svaki vjernik nauči je »Oče naš«, a u evanđelju doznajemo i okolnosti u kojima je Isus poučio svoje učenike ovoj molitvi (usp. Lk 11,1-13). Tako saznajemo da je molitva nezaobilazni dio kršćanskoga života.

Isusovi učenici, kao i svi drugi Židovi, poznavali su osnovne molitve svoje vjere, ipak oni traže od Isusa: »Gospodine, nauči nas moliti...« (Lk 11,1). Razlog zašto to traže od Isusa nije bio taj da oni ne znaju molitve i nisu nikada molili, nego, kao mnogi vjernici, preispitivali su se o valjanosti svoje molitve. Oni su više puta vidjeli svog Učitelja kako moli. Vidjeli su što odsjeva s njegova lica kada se u molitvi susretne sa svojim Ocem. Isusov primjer potaknuo ih je da traže od njega da ih nauči moliti onako kako on to čini.

Mnogi od nas susreli su neke iskrene molitelje koji su na nas ostavili dojam i poželjeli smo moliti poput njih. Jer s lica iskrenog molitelja odsjeva radost i mir. Pa kad na nas dojam može ostaviti lice čovjeka u iskrenoj molitvi, kakav li je tek onda na učenike ostavio dojam Isus? Oni su željeli u molitvi postići iskustvo poput njegovog i zato žele da ih on tome pouči. A on im kao odgovor daje riječi molitve »Oče naš«, najljepše i najznačajnije kršćanske molitve. U tim riječima izraženo je Isusovo iskustvo odnosa s Ocem, a on želi i svoje učenike uvući u to iskustvo. I oni trebaju izgovarajući te riječi doživjeti Boga kao svoga Oca, dobrog, punog brige i ljubavi za svoju djecu. Zato će na početku moliti da se sveti njegovo ime i da se ostvaruje njegovo kraljevstvo. Za sebe će ovom molitvom učenik moliti samo ono najosnovnije, kruh i oproštenje grijeha, te tako iskazati vjeru u Božju providnost kojoj povjера sve druge svoje potrebe. Stoga je ova molitva sažetak svega što kršćanin vjeruje, odnosno sažetak cijeloga evanđelja.

Flâneuri peti put noćili u Knjižnici

Provedi noć s knjigom na Paliću

Noćenje u knjižnici u svijetu nije neobična pojava, a nije ni u Subotici gdje članovi tinejdžerskog čitateljskog kluba na hrvatskom jeziku Gradske knjižnice Subotica pod nazivom *Flâneuri* to čine redovito već pet godina. Tako je bilo i ove kada su 22. i 23. srpnja u ogranku subotičke Knjižnice na Paliću obilježili ovaj mali jubilej. Tema susreta bila je Palić, njegova povijest i posebnosti te knjiga *Paličke šetnje* **Lászla Magyara**. U duhu flanerizma dvadesetak flâneura, koliko ih se

odazvalo na ovo druženje, program su započeli šetnjom Palićem kroz koje ih je vodio vrsni poznavatelj zavičajne povijesti, ravnatelj subotičke Knjižnice **Dragan Rokvić**. Jeste li znali da je Palić nekada imao 1.200 kabina za presvlačenje, vlastitu tvornicu soli, tramvaj koji je iz Subotice polazio na svakih 6 minuta, Olimpijske igre nalik modernim Olimpijskim igrama koje su nastale šesnaest godina kasnije nakon paličkih?... E naši *Flâneuri* to sve sada zasigurno znaju, jer su kroz paličke šetnje bolje upoznali ovo poznato

Tamburaši u Rijeci

More, sunce i tambure

Članovi Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevačkih pisama* gostovali su od 14. do 19. srpnja u Rijeci, gdje su imali *Ljetnu školu tambure*.

Naime, Hrvatsko nacionalno vijeće i spomenuta udruga su potpisali sporazum o međunarodnoj suradnji s Učeničkim domom *Podmurvice* iz Rijeke.

»Ravnateljica učeničkog doma **Ljiljana Kencel** gostovala je u Subotici, te je tu počeo naš razgovor, koji je urodio plodom« kaže dirigentica tamburaških orkestara Udruge i profesorioca tambure u Muzičkoj školi **Mira Temunović**.

Po njenim riječima mladim tamburašima je ovo bila i svojevrsna nagrada za sav trud i uspjeh koji su postigli tijekom protekle školske godine. No, iako su bili na odmoru, na put su išli s tamburama u ruci, te su tako svakoga dana i svirali. Imali su radionice

izletišta nadomak Subotice. Tako su se i sami okušali u organiziranju Olimpijade u kojoj su se natjecali u društvenim igrama. Bilo je tu i zabave, obavezni literarni tulum koji prirede svake godine kao i zajedničko gledanje filma snimljenog po knjizi. Nije izostalo ni vrijeme za knjigu. Svatko je pronašao svoj kutak i trenutak u prekrasnoj knjižnici na Paliću. Sutradan, nakon spavanja provjerili su svoje znanje naučenog o Paliću u govornoj radionici gdje su osmislili nove legende izmišljenih ili stvarnih junaka paličke povijesti.

Promjena lokacije i premještanje noćenja iz gradske u paličku knjižnicu osvježilo je program rada čitateljskog kluba, što su mladi čitatelji izuzetno pozitivno ocijenili. Zadovoljni doživljenim razgovarali su o mogućim temama za narednu školsku godinu. Kroz ovo umno sazrijevanje s knjigom vodila ih je **Bernadica Ivanković**, viša stručna bibliotekarka Gradske knjižnice Subotica koja i vodi čitateljski klub *Flâneuri*.

B. I.

po štimovima i orkestarske probe, te su se već počeli pripremati za sve što ih čeka početkom nove školske godine. Radionicu su vodili profesori Mira i **Vojislav Temunović**. Osim svakodnevnih radionica, tamburaši su u Rijeci imali i dva nastupa. Nastupali su u središtu grada ispred Gradske vijećnice grada Rijeke, gdje su ih, osim mještana, slušali i turisti. Po riječima Mire Temunović čak su i okolni kafići ugasili svoju glazbu kako bi slušali tamburaše. Drugi nastup je možda i pomalo neobičan, ali takve stvari uvijek ispadnu najbolje. Mještani jednoga dijela Rijeke odlučili su se organizirati i skupa družiti, a gosti iznenađenja bili su tamburaši iz Subotice.

Osim neizbježnog kupanja i sviranja, tamburaši su imali i priliku obići grad Rijeku, te se upoznati s njenim kulturno-povijesnim znamenitostima, a profesori i djelatnici učeničkih domova imali su priliku usporediti pedagoški i administrativni rad dviju ustanova s ciljem unaprjeđivanja odgojno-obrazovnog rada.

Posjetili su tamburaši i obiteljsku *Vilu Ružić Ivana Mažuranića* i **Ivane Brlić Mažuranić** koja je sve oduševila, osobito jer ih je njihov potomak proveo kroz kuću, pokazao im brojne znamenitosti, a s obzirom na to da su posjetitelji glazbenici, onda su na klaviru završili, te i zapjevali.

Obišli su i Svetište Majke Božje Trsatske i Franjevački samostan, Trđavu, Križni put i druge znamenitosti.

Subotičani su, po riječima Mire Temunović, bili izuzetno ugošćeni i primljeni, a uzvratni posjet učenicima iz Rijeke tamburaši bi trebali pripremiti u svibnju naredne godine.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

PAPRIKAŠ OD FILIRANOG SOMA

Spomenula sam u ovoj rubrici *Priroda i društvo* svoje iznenađenje kada sam čula da se uz paprikaš, umjesto rezanaca, služi tijesto sa sirom i prženom slaninom. Tijesto sa sirom i prženom slaninom je poseban obrok, paprikaš ide uz rezance i to mi je nekako isključujuće. Još sam nekako mogla zamisliti ribu sa slaninom ali što radi paprikaš sa sirom, nisam imala ideju. Želja za probati nešto što nikad nisam je prevladala i ubrzo su se paprikaš s filiranim somom i zdjela s tijestom sa sirom i prženom slaninom našli ispred mene.

Na tacnu stavljam recept za paprikaš od fileta soma, a dojam o ovoj čudesnoj kombinaciji ostavljam za kraj.

Potrebno: 500 g fileta soma / 2 luka / 1 kriška korijena celera / 1 veća mrkva / 4 dl soka od rajčice / 1 dl bijelog vina / 1 l juhe od povrća / 2 lovorova lista / 1 žličica slatke mljevene paprike / 1 žličica ljute mljevene paprike / 2 žlice ulja / 400 g tjestenine

Postupak: Na malo ulja pržiti sitno sjeckani crni luk, pa mu dodati narendan celer i mrkvu. Povremeno dolivati vodu i pržiti dok povrće ne omekša. Kada kuham paprikaš, luk i povrće obično blendiram, jer tako prije omekšaju. Doliti mješavinu od rajčice, juhe od povrća i bijelog vina, te kuhati dok ne proključa. Dodati lovorov list, slatku i ljutu mljevenu papriku i krupno rezane filete soma. Dodati začine po ukusu i sve zajedno kuhati 20 minuta.

Dodatak: Uz paprikaš služiti skuhanu rezance ili već kombinaciju po vašem izboru.

Dodatak broj 2: Paprikaš je bio odličan, a kada sam mu dodala tijesto sa sirom i pečenom slaninom činilo mi se kao da jedem neki potaž paprikaš ili ne znam kako bih nazvala ovu gustu čorbu koja je nastala od sira i paprikaša. U par navrata sam provjeravala zašto je meso soma tako tvrdo i skužila da je riječ o slaninici. Zaključak: i dalje ću jesti paprikaš od filiranog soma i tijesto sa sirom i slaninom ali ne za isti obrok, niti u istom danu. Dobar tek!

Gorana Koporan

Prvi događaj u Šokačkoj kući u Vajskoj

Kuhanje pekmeza na starinski način

Članovi HKU *Antun Sorgg* okupili su se proteklog tjedna u *Šokačkoj kući* u Vajskoj i na starinski način kuhali pekmez od kajsija. U samo dan-dva članovi su se dogovorili kako će kuhati pekmez. Svatko je imao neki svoj zadatak: netko nabaviti kajsije, netko donijeti kazan i kotlušu. Gospođa **Katica Barukčić** je sa svoga tavana skinula stara drvena korita za prati voće i odmah ih poklonila udruzi. Katica i **Aleksandra Pakledinac** za ovu prigodu su se obukle u dnevne nošnje, onako kako su se nekada majke u selu oblačile. Nije lako biti obučen u ovoliko ruho i kuhati pekmez pokraj vatre u kazanu. »Uz pomoć muških članova u miješanju pekmeza ovom prigodom moramo pohvaliti dopredsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća **Željka Pakledinca** koji je najviše miješao«, rekao je predsjednik udruge **Mladen Šimić**.

Zahvaljujući njima pekmez je skuhan i sipan u teglice. Uz kuhanje pekmeza dobro ide i slanina na roštilju, koju je pekao **Krunoslav Šimunović** pa su se članovi udruge poslije družili kao nekad na prelima. Udruga je

prošle godine bila pozvana na Sajan domaćih proizvoda u Tuzli pa su pekmeze zato i pravili da se ove godine imaju čime pohvaliti da imaju svoje vlastite proizvode. U planu im je proizvodnja domaćeg sapuna ili kuhanje pekmeza od šljiva. Sa starijim ženama dogovara se i o radionici pranja i peglanja skuta, oplečaka, narodne nošnje. Također, razgovoraju sa ženama iz Duboševice za jesensku radionicu izrade zlatoveza. KC *Klasje* iz Privlake koji su bili na Zavjetnom danu također su ponudili svoju pomoć u učenju zlatoveza.

Dok su Katica i Aleksandra kuhale pekmez, **Vesna Feher** i **Amalija Šimunović** imale su roditeljski sastanak s roditeljima djece, budući da su pozvana na ovogodišnje dječje *Vinkovačke jeseni* koje se održavaju 14. i 15. rujna.

Da je pekmez dobar, članovi Udruge su iskušali već narednog dana kada su se pekle palačinke.

A. Š.

Snahom biti

Na fotografiji je mladi bračni par **Šokac, Bontini**, a kasnije **Žiškovi** (ne zna se zašto i kada im je promijenjen nadimak), vjenčani prije nekoliko mjeseci, a snimljeni 1913. godine. Nevjesta **Manda**, rođena **Brkin, Franjičina** (1895. – 1970.) i njezin suprug **Mata Šokac** (1894. – 1974.). Fotografirali su se u godini kada su uvelike pristizali arkoši (pozivi) za vojsku. Zveckalo se oružjem, tako reći Prvi svjetski rat je kucao na vrata, a kako nisu imali fotografiju s vjenčanja, odlučili su se snimiti za

1913. godine u Sonti
Mladi bračni par Brkin manda, Franjičina
i Šokac Mata, Bontin

uspomenu čim je bio dostupan fotograf. Snimljeni su u vjenčanom ruhu, osim što mlada nema na kapici obavezan šlajer (veo). U Sonti se veo poslije prvoga vjenčanja nikada više nije stavljao, makar se možda žena kasnije udavala ako joj je suprug umro ili poginuo.

Manda je bila iz imućne obitelji, kao što je bio i njezin suprug. Bili su pobožni, vrijedni i skromni. Matin otac je bio jedan od osnivača Trećega reda u Sonti koji se održao do današnjih dana.

Kada se djevojka u to vrijeme udala, preuzela je na sebe ogroman obiteljski teret. Nova snaha u kući je značila olakšanje poslova prethodnoj snahi. Ona je bila ta koja je u kući prva ustajala i posljednja lijegala. Čim je ustala, hvatala se lampoša (petrolejke) da krpom očisti stakleni cilindar. Potom je izlazila na ulicu da počisti ispred prozora svoje i susjednih kuća, a jedno vrijeme je bilo u modi da nova mlada mete sokak od čoša do čoša. Kad se vrati s ulice, ako primijeti da su svekar i svekrva budni, prilazila bi njihovoj postelji i svekru ljubila ruku. Pitanje o higijeni svekrovih ruku se nije postavljalo. U kuhinji je nova snaha bila zadužena za dobavljanje vode iz kopanoga bunara kojom se služilo cijelo domaćinstvo. Kad god bi nestalo vode, ona je bila ta koja je trebala prva primijetiti.

Stoga su majke upućivale svoje kaparisane (zaručene) kćeri: »Više put pridi sudu sa vodom makar i nisi žedna da vidiš ima li vode, pa ako nema, oma donesi sa bunara«. Sve poslove je morala znati, tj. došla je u mladoženjinu kuću svemu naučena u svojoj roditeljskoj kući. U svakom poslu je bila prva koja ga se hvatala, a i najteži dio ona je nosila. U polju na njivi motiku, vile ili grablje posljednja je ostavljala. Na doručak, ručak i večeru je također posljednja sjedala. Tijekom objeđivanja je ustajala da svakoga usluži namirnicom koja je nedostajala. Na njivu su se nekada nosile platnene vrećice sa soljom i sitnom mljevenom paprikom. Neke mlade su držale u rukama ove namirnice i primicale onima kojima je bilo potrebno, sve dotle dok svekrva ili svekar ne bi rekli da ne mora više držati nego da i ona jede. Život mladih žena je bio mukotrpan.

I pored toga, snaje su preživjele kao i Manda s fotografije. Ona i njezin suprug su bili rado viđeni i poštivani u društvu. Imali su šestero djece od kojih je dvoje umrlo u vrlo ranoj mladenačkoj dobi. Njih dvoje su umrli u starosti.

Na gornjoj polovici poledine ove fotografije jedva vidljivo se naziru imena i prezimena lica s fotografije kao i godina nastanka. Na donjoj polovici poledine fotograf je ostavio svoj trag. Poledina je oslikana cvijećem i raspjevanom ptičicom. Ispod cvijeća piše: »Hauk Ferencz, Fényképeszéli (fotokemijski), Muterme (moj studio), Apatin, Templom utca (Crkvena ulica) 1124/a«.

Ruža Silađev

Djeca na pucanju bičevima

Iz godine u godinu sve više djece sudjeluje na natjecanju u pucanju bičevima, a oni čiji je bič najviše puta puknuo dobili su i pokal koji su s ponosom odnijeli doma.

Nekada su ljudi, odnosno djeca, čuvajući svinje pucali bičem i tako se zabavljali u tom dokonom poslu. Sami su izrađivali bičeve i pronalazili tehnike kako bi im *švigar* što glasnije pucao. *Švigar* je krajnji dio biča, a sve to dobro znaju ovogodišnji pobjednici, koji su prije ovoga uspjeha koji puta opalili i po nogama, a i ušima. Nakon natjecateljskog dijela brojali su tko ima više žuljeva od *bičalja* (drvene drške), te je li se tko lupio po nozi, ali su sve to prihvatili kao sastavni dio natjecanja i bez obzira na žuljeve, svi do jednoga su rekli kako će doći i sljedeće godine.

Pobjednik u mlađoj kategoriji, **Filip Ivković Ivandekić** natje-

cao se prvi puta, ali je imao ozbiljne pripreme. Pucati bičem naučio ga je brat **Karlo**, a za ovo natjecanje su se pripremali, kako je Filip rekao, dva mjeseca. Priznao je da nije lako pucati bičem, a i pokazao je kako su mu dva žulja pukla, što priznat ćete, i nije mala stvar. Bič mu je kupio tata, a kako se svaki trud isplati, Filip je s ponosom pokal odnio doma.

Uspjeh su postigli i **Ivan Šarčević** (12 godina) i **David Šarčević** (13 godina) koji u odnijeli prvo, odnosno drugo mjesto. Ovi već pomalo iskusni momci, s obzirom na to da su sudjelovali već nekoliko puta, rekli su kako pucanje bičem nije teško ukoliko si utreniran. Ivan i David su se već prijašnjih godina natjecali i cijele godine pomalo pucali bičem, ali intenzivne pripreme su

Mlađa kategorija od 8 do 12 godina:
III. mjesto – Marijan Tonković, I. mjesto – Filip Ivković Ivandekić i II. mjesto Filip Šarčević

Starija kategorija od 12 do 18 godina:
III. mjesto Boris Radaković, I. mjesto Ivan Šarčević
i II. mjesto David Šarčević

trajale 4 dana. Obojicu su djedovi, **Vranje** i **Marinko**, naučili pucati bičem dok je Ivanu djed Vranje napravio bič, a Davidu tata Miroslav.

Ljetni je odmor i kada budete išli kod djeda i bake u goste, potražite imaju li oni bič. Pitajte ih da vam ispričaju kako je život tada izgledao i što su oni kao djeca radili. Ako se i primite biča, budite oprezni, jer se njime može i ozbiljno ozlijediti. Stoga prvo ipak dozvolite da vam stariji pokažu i onda uživajte u pucanju bičem.

Ž. V.

Oratorij – osnaživanje hrvatske katoličke djece i mladeži u Vojvodini

Završna misa i priredba *Ljetnog oratorija 2019.*, koji je trajao sedam dana, održana je 12. srpnja. U programu *Ljetnog ora-*

torija, kada smo sve sagledali, sudjelovalo je oko 90 djece i 20 animatora. Na misi i priredbi bili su prisutni roditelji, svećenici, časne sestre i ostali simpatizeri oratorija. Nakon priredbe, svi prisutni imali su prilike počastiti se, razgovarati. Ove godine smo posebno sretni te se možemo pohvaliti prvim projektom na koji smo konkurirali i financijskom potporom koju smo dobili. Naš naziv programa/projekta *Oratorij – osnaživanje hrvatske katoličke djece i mladeži u Vojvodini* financirao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske koga zastupa Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Srbiji. Ova pomoć nam je značajno olakšala održavanje ovogodišnjeg *Ljetnog oratorija*, a također će značiti i za subotnje oratorije po župama. Zahvaljujemo se svima koji su pomogli na bilo koji način.

N. Stipančević

Prijave za Etnokamp

U duhu Božića

Vjerujem da svi znate što je *Etnokamp* i da ga željno iščekujete. Stoga Vas podsjećamo da su prijave u tijeku, a da će ove godine biti održan od 26. do 30. kolovoza. Tema ovogodišnjeg petodnevnog druženja bit će najradosniji kršćanski blagdan Božić te će u tom duhu biti organizirane i sve radionice. Znamo pouzdano da će se izrađivati betlehemska štalica, pleteni božićni kolač s figuricama od tijesta, ukrasi za bor... ali će se i pjevati, plesati, kuhati, glumiti i sve ostalo što radimo u etnokampu, u

znaku Božića. Kao i svake godine, posljednjeg petog dana bit će organizirana prodajna izložba dječjih radova nastalih u kampu te priredba za roditelje, rodbinu i prijatelje. Etnokamp organizira Hrvatska čitaonica u suradnji s Gradskom knjižnicom Subotica.

Prijave se primaju do popune mjesta ili najkasnije do 10. kolovoza 2019. godine putem telefona ili vibera 069/101-70-90 ili 063/116-92-00 (**Bernadica Ivanković**) a može i e-mailom na: bernadica@gmail.com. Cijena petodnevnog aranžmana je svega 1.000 dinara.

B. I.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

25
YEARS

Srebrna akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morskobalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel: +4917621561026 ili 064/1826160.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kv m s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem očuvan kauč i dvije fotelje. Tel.: 061 815 2239.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobozadni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupao, tri štale, svinjci, dvije garaže, vlasnik. Tel: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojila legalizirana. Informacije na tel/024-546-061.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42a i 73m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Počela predaja zahtjeva za regresirane mjesečne karte

Učenici koji su putnici subotičkih srednjih škola, koji su stanovnici grada, mjesečne autobusne karte za putovanja rješavati će se u srednjim školama u koje su upisani. Učenici koji iz Subotice putuju za Bačku Topolu, Kanjižu, Sombor, Novi Kneževac ili neku drugu općinu, zahtjeve za regresirane mjesečne karte predavati će u Gradskom uslužnom centru, od 24. srpnja do 15. kolovoza, a potvrde će biti izdavane od 20. do 31. kolovoza, u Gradskoj upravi, na III. katu, u sobi 305, od 10 do 13.30 sati.

Uz zahtjev je potrebno priložiti presliku osobne iskaznice, potvrdu škole o upisu i dokaz o pozitivnom uspjehu. Učenici slabijeg materijalnog stanja, koji nisu u mogućnosti plaćati cijenu regresirane mjesečne karte, treba ju se obratiti Centru za socijalni rad, za oslobađanje učešća. Sve dodatne informacije mogu se dobiti putem telefona na broj 024/ 626-883.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 30. 7. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga **CroArt** prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC **Bunjevačko kolo**, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785
WWW.TIPPNET.RS

Deset godina programa *City games*

Zabava koja ujedinjuje regiju

Većina vas se sigurno sjeća nekadašnjih *Igara bez granica*. Bilo je to popularno sportsko-zabavno natjecanje koje je uveseljavalo, ali i spajalo Europu od 1965. do 1982. godine, te opet od 1988. do 1999. godine. Zanimljiv sadržaj i lijepe uspomene pokrenule su niz inicijativa, pa i onu da se natjecanje ponovno uspostavi, ali i neka nova natjecanja sa sadržajem koji inspiraciju crpi iz ideje **Charlesa de Gaullea** i želje da zemlje

žaja zaslužio svoje mjesto. Među šest ekipa tražio se pobjednik koji je osigurao mjesto na polufinalnom natjecanju u Somboru. Subotica je vodila kroz cijelo natjecanje i sportske discipline zanimljivog imena i sadržaja, vino, leteći vaterpolo, spašavanje turistkinje, pršuta, vodena košarka i veslo. Upravo je najviše uzbuđenja bilo u završnom natjecanju, veslanju, a bolja koordinacija ekipa odvela je Kikindu direktno u polufinale, a na polufinalno natjecanje u Somboru, u subotu, 27. srpnja, će i Subotica, po »zlatnoj pozivnici« organizatora.

Europe bolje surađuju. Čini se da je grupacija *Adria events* otišla najdalje; potvrđuje to deseta sezona regionalnog natjecanja *City games*.

Kako ističu organizatori, igre su osnovni sadržaj ovog projekta, a osmišljene su tako da zabave publiku i natjecatelje, ali i da potaknu vrijednosti poput prijateljstva i timskog duha i da ukažu na važnost bavljenja sportom. Igre se baziraju na tradicionalnim disciplinama i proizvodima, što je vidljivo i iz njihovih naziva: morska alka, leteći vaterpolo, vuča konopca, utrka magaraca, vošarka... Ukupno je 13 različitih disciplina koje nude pregršt zabave i adrenalina za sve generacije.

»Ova manifestacija kroz zabavu i sport svako ljetno jača prijateljstva i veze među gradovima i državama koje se natječu, a mnogi za nju kažu da je neslužbeni nasljednik nekadašnjih *Igara bez granica*«, ponose se organizatori.

I ove godine se među ekipama iz Srbije nalazi tim Sportskog saveza iz Subotice, a i ovaj grad na sjeveru Bačke je već nekoliko godina domaćin jednog od kvalifikacijskih natjecanja. Osim toga, Subotičani se pokazuju i kao dobri natjecatelji, pa su prošle godini osvojili treće mjesto na finalnom turniru za Srbiju.

Ovogodišnje okupljanje u Subotici, u petak, 19. srpnja, obilježio je, prije svega, veliki broj publike na bazenu u Dudovoj šumi, a i to je potvrda da je ovakav format sportsko-zabavnog sadr-

žaja zaslužio svoje mjesto. Među šest ekipa tražio se pobjednik koji je osigurao mjesto na polufinalnom natjecanju u Somboru. Subotica je vodila kroz cijelo natjecanje i sportske discipline zanimljivog imena i sadržaja, vino, leteći vaterpolo, spašavanje turistkinje, pršuta, vodena košarka i veslo. Upravo je najviše uzbuđenja bilo u završnom natjecanju, veslanju, a bolja koordinacija ekipa odvela je Kikindu direktno u polufinale, a na polufinalno natjecanje u Somboru, u subotu, 27. srpnja, će i Subotica, po »zlatnoj pozivnici« organizatora.

Ekipu Sportskog saveza Subotice činili su: **Milan Ivošević, Danilo Čabrić, Dejan Franjković, Srđan Dakić, Milica Šoštarec, Noémi Priboj**, uz »motivatora« **Vladimira Dvornića**.

»Bilo je neizvjesno do samog kraja, ostali smo samo jedan bod iza Kikinde, ali se nadam da ćemo im se revanširati. Odluka je pala u veslanju, falilo nam je malo vježbe, jer imamo novog člana u odnosu na prošlu godinu, ali ćemo biti spremni za naredni izazov, siguran sam u to«, kaže član subotičke ekipe Srđan Dakić.

Zlatne medalje zasijale su na grudima gostiju iz Kikinde. Saznajemo da rivalstvo Subotice i Kikinde traje nekoliko posljednjih sezona, odnosno da ova dva grada najviše polažu na dobru

formu i natjecanju koje spaja snagu, izdržljivost, uz veliku dozu spretnosti.

»Kao i uvijek, dobro smo se spremili, ali smo imali dosta grešaka. Kao adut se pokazala naša forma u najtežoj igri, veslanju, a to je i donijelo prevagu, pa smo na kraju obišli rivala. Mislim da su ekipe Kikinde i Subotice trenutno najspremnije, pa očekujem da upravo ove dvije ekipe nakon polufinala u Somboru imaju mjesto na finalnom turniru u Čačku«, kaže kapetan gostiju iz Kikinde **Borislav Brkić**.

D. V.

Ovogodišnja turneja

Ovogodišnja ljetna turneja počela je u Sisku 21. lipnja, a potom su uslijedila natjecanja u Zatonu (Dubrovnik), Kotoru, Baru, Podgorici, Tivtu, Zlatiboru, Sokobanji, Knjaževcu, Zaječaru, Loznici, Subotici, Osijeku, Indiji i Vrbasu. Polufinale za Srbiju je na programu u subotu, 27. srpnja, u Somboru, a finale 30. srpnja u Čačku. Igre se potom sele u Dugu Resu, Posedarje, Okrug, Dobropoljanu (Pašman), Đakovo, Ajdovščinu, Vir, Budvu i Kranj. Pobjednici po regijama će na veliko finale 2020. godine u Sloveniji.

Europski olimpijski festival mladih

BAKU – Četvero mladih Somboraca, predstavnika Srbije na *Europskom olimpijskom festivalu mladih* u Bakuu, počeli su s natjecanjima u dva pojedinačna sporta. U prvom danu natjecanja nisu se uspjeli umiješati u borbu za medalje. Nastup na EYOF, porazom u prvom kolu kategorije do 55 kg od Turčina **Bekira Ateša**, završio je hrvač **Sokola Dejan Fratrić** plasmanom na 12. mjesto u konkurenciji 17 boraca. Biciklistički trio *5 tima* **Bojana Vujasinović, Mihajlo Stolić i Igor Nadoveza** odvezli su kronometarske utrke na deset kilometara. Iako godinu dana mlađi u odnosu na konkurente, Mihajlo Stolić je imao svega 66 sekundi zaostatka za pobjednikom **Madisom Mihkelsom** iz Estonije, što mu je bilo dostatno za solidno 34. mjesto među 90 biciklista. U istoj utrci Igor Nadoveza se plasirao na 74. poziciju. Solidna je bila Bojana Vujasinović. Iako je nakon pet kilometara utrke bila među prvih trideset, zauzela je 60. mjesto, uz 3:24 minute slabije vrijeme od šampionke **Zoe Beksted** iz Velike Britanije. Nakon pet dana odmora biciklisti će nastup na EYOF–u završiti cestovnom utrkom na trasi od pedeset kilometara.

Plivanje

Novosađanke i Subotičani dominirale

APATIN – Na 19. *Plivačkom dunavskom maratonu*, održanom u rukavcu Dunava kod *Plave ruže* u Apatinu, dominirale su plivačice iz Novog Sada i plivači iz Apatina. U glavnoj utrci na duljini od 3.000 metara nastupilo je 47 natjecatelja i natjeca-

teljki iz Srbije i inozemstva. U kategoriji muškaraca pozlatio se **Borislav Fermanović**, član PK *Spartak Prozivka* iz Subotice rezultatom 00:43:09:43, drugo mjesto pripalo je **Filipu Zavišiću** (00:44:32:66) iz subotičkog PK *Spartak*, broncu je osvojio **Aleksa Duduković**, (00:46:42:33), član PK *Feniks* iz Sombora. U kategoriji žena najbrža je bila **Marija Stanić** (00:43:07:91), članica PK *Vojvodina* iz Novog Sada, posrebrila se **Rebeka Varga** (00:47:18:05), članica PK *Kanjiža*, a broncu je osvojila **Tamara Stanić** (00:47:11:66), članica PK *Vojvodina* iz Novog Sada. Utrka održana u Apatinu bila je deveta u nizu natjecanja bodovanih za *Otvoreno prvenstvo Srije 2019*.

Tenis

Lajoviću titula u Umagu

UMAG – Tenisač iz Srbije **Dušan Lajović** osvojio je svoj prvi turnir u karijeri, *Plava laguna Croatia open*. U finalu je svladao

Mađara **Attilu Balázsa** rezultatom 2:0 (7:5, 7:5). Iako je rival bolje otvorio meč, imao prednost od 5:3 Lajović je s vezana četiri gema uspio preokretom osvojiti prvi set. Tenisač iz Srbije bio je vrlo siguran i u nastavku. Zabilježio je prvi brejk, ali je i dopustio Balázsu poravnanje na 4:4. U još jednoj seriji Lajović stiže do konačnih 7:5 i prvog naslova na nekom od ATP turnira. Pobjednički pokal uručila mu je predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović**. Titula u Umagu vrijedna je 250 poena i oko 90.000 eura. Na narednom izdanju ATP liste Lajović će zauzeti 26. mjesto.

Nogomet

Poraz i neodlučno

SUBOTICA – Tijekom dijela priprema održanog na Zlatiboru *Bačka 1901* je odigrala dvije prijateljske utakmice protiv jakih rivala. U prvoj je pogotkom u 90. minuti minimalno poražena od crnogorskog prvoligaša *Koma*. Tijekom svih 90 minuta vodila se žestoka borba u kojoj su Subotičani ostavili puno bolji dojam i stvorili znatno više prigoda. Po nepisanom pravilu, za promašaje su bili kažnjeni u posljednjim trenucima utakmice. U drugoj kontrolnoj utakmici podijelili su megdan sa srpskoligašem *Slogom* iz Požege. *Bačka 1901* je, sudeći po razvoju igre i po stvorenim prigodama, bila znatno bolji rival. Nakon tri propuštene prigode Subotičani su pogotkom *Noskovića* u 36. minuti došli u minimalnu prednost. *Sloga* je poravnala dvije minute prije isteka utakmice. Nakon prijedodnevno treninga u ponedjeljak, ekspedicija *crvenih đavola* je otputovala u Suboticu, gdje će obaviti otatak priprema.

Narednog vikenda Memorijal na ŽAK-u

SOMBOR – Tradicionalni nogometni turnir, *Memorijal Miloša Miše Mijatovića*, 18. zaredom, bit će održan tijekom predstojećeg vikenda. Sudjelovanje su potvrdile tri ekipe iz Područne lige Sombor i jedan vojvođanski ligaš. Kako je najavljeno, uz domaćina i organizatora ŽAK-a, nastupit će *Kordun* iz Kljajićeva, BSK iz Bačkog Brestovca i somborski *Radnički*. Polufinalne utakmice

igrat će se u subotu u 16 i 18 sati, a susreti za treće mjesto i za naslov u istoj satnici u nedjelju. Prošlogodišnji pobjednik bio je *Radnički*, koji je u finalu, nakon boljeg izvođenja penala, slavio protiv domaćina. Podsjetimo, pokojni **Miloš Miša Mijatović** bio je dugogodišnji nogometaš i trener ŽAK-a.

Mali nogomet

Bajmačani osvojili Kulu

KULA – Završen je i malonogometni turnir u Kuli, započet 1. srpnja. Pobjednik, ekipa *Bajmaka*, u finalnom susretu je porazila ekipu *Agromaus* iz Srbobrana rezultatom 1:0. Pobjednička ekipa je pored pokala osvojila i novčanu nagradu od 150.000 dinara. Drugoplasiranoj ekipi pripala je nagrada od 50, a trećeplasiranoj *Tapetariji Kovačević*, koja je s 2:1 porazila ekipu *Spale outlet*, 20 tisuća dinara. U revijalnom susretu prije finalne utakmice snage su odmjerili pjetliči *Kule* i *Crvenke*. U vrlo kvalitetnoj i neizvjesnoj utakmici domaćini su izvojevali tešku pobjedu rezultatom 3:2. Uz tehničku podršku NK *Hajduk*, pokrovitelj turnira bila je Općina Kula.

Kafe baru Boem naslov u Čonoplji

ČONOPLJA – Na čonopljskom malonogometnom turniru, održanom od 1. do 23. srpnja trijumfirao je *Kafe bar Boem* pobje-

dom od 3:0 u finalnom meču protiv ekipe *Tepkos*. Pobjednicima je, pored pokala, pripala i novčana nagrada od sto tisuća dinara. Poraženi su osvojili 40.000, a trećeplasirani *Kafe bar Arka* 20 tisuća dinara, svladavši u malom finalu *Gold petrol* sa 6:3.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

United

Hajduk je ispao u prvom kolu kvalifikacija za Ligu Europe od *Uniteda*. Ali ne nekog ozbiljnijeg rivala koji nosi dojmljivi i prepoznatljivi naziv, nego od *Gzira Uniteda*, predstavnika Malte. Za rubriku »Vjerovali ili ne«. Ali je tako. Europska otočna država, mnogo poznatija po vitezovima istog naziva, sada je zahvaljujući svojim nogometnim vitezovima došla u žižu sportske javnosti. Jer usred Poljuda i Splita učinili su nemoguće. Nadoknadili zaostatak od dva gola iz domaćeg poraza (0:2), a s tri gola u mreži *bilih* (3:1) u konačnici zbog gola više u gostima izborili su povijesni uspjeh svoje poluprofesionalne momčadi. Nema više slabih i unaprijed dobivenih protivnika. *Hajduk* je to strašno osjetio na svojoj koži. I psihološki, i financijski.

Konačno, ne tako davno (2005. godine) i Hrvatska nogometna reprezentacija je u kvalifikacijama za SP u Njemačkoj upravu na Malti odigrala skromnih 1:1.

U međuvremenu počelo je novo prvenstvo 1. Hrvatske nogometne lige (HNL) i već u prvim susretima lideri su pokazali kako će i ovoga puta voditi borbu za sami vrh. Branitelj naslova *Dinamo* suvereno je doma porazio Lokomotivu (3:0), *Rijeka* je bila uspješna protiv novog prvoligaša *Varaždina* (2:1), *Osijek* je slavio protiv *Slavena* (2:0), dok je *Hajduk* uspio povratiti se od 'Gzira šoka' i zabilježio pobjedu protiv *Istre 1961* (2:0).

Ah da, kad smo još kod nesretnog *Hajduka*. Splićani su nakon euro debakla brže-bolje smijenili trenera, pa je na užarenu bilu klupu sjeo **Damir Burić**. Trener osebujunog iskustva s njemačkih

drugoligaških travnjaka, koji je već jednom vodio *Hajduk*.

Na koncu ovojednog pogleda zabilježimo kako je pobjednik 30. jubilarnog izdanja ATP Umaga, srpski tenisač **Dušan Lajović**, rodom iz Stare Pazove. Eto, i Vojvodina je stigla na naslovne teniske strane, jer nije mala stvar osvojiti ATP naslov. I to prvi u svojoj karijeri.

Ljetna pauza je završena, sport se vraća na velika vrata. Osobito nogomet, jer nas očekuju nastavci kvalifikacija za Ligu prvaka i Ligu Europe. I mnogo bolji rezultati hrvatskih predstavnika *Dinama*, *Rijeke* i *Osijeka*.

Neka *Gzira United* bude svima dobra i velika opomena!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Izložba »kruna« Mare Ivković Ivandekić

Iz Ivković šora

Čovičanski

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Niki dan idem ja u varoš, lipo tiram moju staru biciglu nuz kraj našeg širokog Somborskog druma; razgledam njive okolo, kuruzi baš lipo izvlatali. Gledim tako vridnu niku čeljad što toware slamu na prikolice i sve se sićam koliko sam ja ko mlad to tušta puta radio. Dođem iz firme, na brzinu užnam i ajd na njivu. Začas nabacamo ja i ova moja dva pajdaša po dva špeditera i na salaš. Doduše, znalo nam se i srušit na ataru. Bećar atar, di mi je zemlja, uvijek bio izrovaren, vagaši kugod niki jendeki pa kad natiramo u njeg, voz se iskrivi i bale popadaju. Ajd, ondak ponovo bacaj pa di, pa se sve smijemo kako je onaj prija dio. Velimo jedno drugim ko je bolji kazaloš i, čeljadi moja, ništa nam nije falilo. Niki dan mi čovik dono pedesetak bala slame, još mi on i pomogo poslagat u šupu, a ja se sav osapuno kako sam se oznojio. Ta, ko konj sam se oznojio kad vam velim, i to onaj što cilu zimu nije izašo iz košare pa ga upregnili naglo u veći teret, a to se ne smi radit. Ne znam koji je to andrak, moja Jela mi veli da je to od mladosti, a ja niki sve ne virujem da sam omatorio. Ova dvojca moji pajdaša me ismijala pa će Joso kroz smi: »Ta, nisi, rodo, di bi, nama svima Svevišnji broji lita unaprid samo tebi odbrojava unatrag; jevo nas dvojca se već nakanili da ti kupimo dudlu«. Taman sam se počo smijuckat na bicigli so tom njegovom mudrolijom kad jedan kamiončina s nikom velikačkom kockastom prikolicom proleti skroz meni nuz livi pedalj, nisam se stigo ni ustravit, tek kad sam se strčo u kanal. Oma sam počo kresat, priznajem da nije lipo, al otme se živom čoviku. Ta, jel to čovičanski tako tirat i smlačat pošten svit u jendek samo da se stigne koji minut ranije? Ta i kadgod se poradilo, a išlo se rđavim traktorima i s konjima i špediterima. Di žuriš, koji andrak, viknem ja za njim. Vamo ovi putari nam povećali i iskopali nike velikačke jendečine, pa sam skoro satr'o biciglu. Kad sam to jutros na kafi izdivanio na salašu, Periša se sav uzneviriio pa veli da nije ništa više čovičanski na ovim svitu. Niko više ne cini čovika ni za čeg, sad kad omatoriš ni tvoj rođeni te ne ferma ni za suvu šljivu, turi te u te nike domove za stare i tamo čekaš zna se šta. Hm, ta valjdar nije baš sve tako crno, mislim se ja u sebi. Ta, ima i čestite dice, ima ode kod nas u Ivković šoru dosta lipi primera da su mladi sa starima i danas, a za varoš ni ne znam. Ta, kad ja veliko idem u varoš? Samo kad moram, čeljadi moja. I to kad triba štogod rešavat i potpisivat, baš gledam ko je di. Doduše, onako kad se sa sokaka izdignem na pedale po ovim našim varoškim sokakima vidim da baš dosta avlija obrasta korov, fajn je napuštani i varoški kuća, a to borme ne sluti na dobro, čeljadi moja, to neće valjat. Vele upućeni da je iz naše države očlo i jedno četiri velike varoši svita, i to sve mlađarije. Ko će to ostat, pitam se ja. Ta nećemo valjdar opet mi matori morat vuć slamu i ditelnu, ta nismo više vridni. Al tišim se da je uvijek bilo nikako, pa će tako i nadalje bit. Ajd, zbogom, do drukput.

Bać Ivin štodir

Ni bećari nisu

piše: Ivan Andrašić

Bać Ivu i njegovu stari kumovi zvali u svatove. Obradovali se, mada to kumstvo ni bilo o davnina ko š kumom Tunom i njegovom. Prija se znalo, vinčani kum ti bude dite o dadini i materini kumova, pa tako ko zna koliko kolina unatrag. Drugi kum ti bijo stari svat. Po vikovičnjemu adetu stari svat bijo đuvegijin uja. Išlo po starina, a ako ni imala braće, starosvatili sestra i njezin. Ako mu mater bila jedinica, starosvatijo njezin najstariji pobratić. Nuz kuma i staroga svata išle kuma i starosvatica. Svi četveroj od mladine strane bili posebno darivani, većinom starovirckima tarkima, zvali ji monoštorački. I najviše se bećarili u svatova, a najbogatije i darivali mladu. I tamburaši imali stra o nji, ne daj bože, ne trefit kuma u žicu. Vo bilo drugače kumstvo. Zapravo, kumovi nisu ni bili baš oni. Kako već o niko doba unišlo u modu, danas na vinčanju đuvegija ima svojega kuma, mlada svojega. I to više nisu ni kumovi, neg svidoci, božempromsti, ko da si na sudu. Tako bać Ivina starija bila na vinčanju svidok njeve snaje. Svejedno, ope se zvale kume, a o prva dana se cile familije lipše pazile neg njeva i kum Tunina. Bać Iva i stari kum, isto se zove Iva, bili dobri i prija toga. Poznavali se o dičji dana, zajedno išli i u škulu u njegovu selu. Išli i na ajzibanu u varoš, bać Iva na škole, kum na zanat. Puno mu put piso i domaći u ajzibanu i tolmačijo još koišta. Život ji potli odvuko svakoga na svoju stranu. Vaj školama, potli i poslim namo, naj poslim tamo, sve dok bać Iva ni došo natrag u njevo selo. Ope se stali svojatat, ko da kogod gumicom istriso te godine. A i njeve zajedno nadničile u fabrike, jedna šila, druga peglala. I svima četverojma bilo drago ka jim se mladež okumila. Evo, Bogu fala, kum Iva i njegova će oženit i mlade dite, pa došli zvat cilu familiju u svatove. Bome, kumovi se u divanu sitali i mlađi godina i njevoga momkovanja i bećarenja. »Bome, kume, izgleda mi da više ni nema naki bećara ko u naše vrime. Vidim, vi momci sve iscrtani po cilomu tilu, dlaka ni na prsa ni na noga, ko da sve izbrijano, a svi imadu tanke obrve ko kake curice. U selo se kreću u vrime ka smo mi išli isela, a tamo di idu, svira se na letriku i to tako glasno, da niko nikoga ne može razumit. A ni ne mora, svi se samo zablandu u telefone, ne stignu se ni izdivanit, a ne laću se ni cura. Cure, ope, na svoje strane, isto zablandane u telefone, pa se samo bešteluju i za šankom i u nužniku. Doma se situ krenit u vrime ka već ko pekara mož koišta kupit, nusput se i najidu, pa onda spavu do potli podne. A koliko smo se mi put znali i zapit i izbećarit, koliko smo put ostavili tamburaše, pa na ajziban i na posov.«, veli kum Iva. »E, kume, al u naše vrime si mogo i izbirat. Mogo si otit i tamo di sviru na letriku, al bilo i bircuza u koji ti Cigani znali na uvo, pa nako ispod glasa, a ka ti potrefu žicu, čaše same ispadu iz ruke i novci letu iz pundelara. A vi derani ne znu štajto, samo se smiju ka jim to pripovidamo.«, odvrati mu bać Iva. Obadva se zagledali u čaše i naškobili se ko da čeku Cigane.

NARODNE POSLOVICE

- Prazna glava svaka je ohola, prazne tikve po vodi plivaju.
- Nije blago ni srebro ni zlato, već je blago što je srcu drago.
- Tko se o mlijeko opeče, taj i u jogurt puše.
- Sve se znade što je i kako je: svako djelo dođe na vidjelo.

VICEVI, ŠALE...

Tužio Stipe susjeda Matu da je njegov magarac ušao u njegovu djetelinu. Na sudu pita sudac Matu je li je to istina.
– Ma nije, nego je Stipina djetelina ušla u mog magarca...

Na čitanju rezultata polaganja vozačkog ispita član komisije čita:

- Gospodine imate 28 grešaka.
- Kako je to moguće?
- Da, da, 28 grešaka.
- To je nemoguće.
- Kako nemoguće kada ste sve zaokružili pod B
- Pa što je tu pogrešno, ja polažem za B kategoriju.

Baka uči unuku lijepom ponašanju:

- Vidiš, draga, kada zijevaš, trebaš staviti ruku na usta, kao i ja. Što misliš zašto to činim?
- Zato da ti ne ispadnu zubi.

Razgovaraju prijatelji:

- Kakva vrućina, u hladu 35 stupnjeva.
- Pa tjera te netko u taj hlad?

DJEČJI BISERI

- Anketa je neka teta što stalno nešto pita.
- U bašti raste svašta, paprika, luk, sarma...
- Zebra je životinja ista kao konj, samo je divlja i stalno je u pidžami.

FOTO KUTAK

**PETAK
26.7.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Cronovatori: Vozila i promet, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 turizam.hrt
17:50 I to je Hrvatska
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Pompeji, američko-kanadsko-njemački film
21:50 Hrvac, američki film
23:40 Dnevnik 3
00:15 Milijarde
01:05 Mjesto koje zovem dom
01:55 Umorstva u Midsomeru
03:30 Dnevnik 3
03:45 Sport
03:48 Vijesti iz kulture
03:56 Sve će biti dobro, serija
04:41 Najmanja manjina, emisija pučke i predajne kulture
05:11 Skica za portret
05:21 I to je Hrvatska
05:36 turizam.hrt
06:06 Karipski cvijet

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
10:30 Vučja krv
11:00 Gospodin Holmes, britansko-američki film
12:43 Cesarica - HIT lipnja
12:49 Istina ili mit: Zubi se ne smiju četkati ako zubno meso krvari
13:00 Gwangju: SP u plivanju, prijenos
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
15:51 Cesarica - HIT lipnja
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Istina ili mit: Slušanje Mozarta pospješuje razvoj djetetovog mozga
16:49 Cesarica - HIT lipnja

16:55 Judo Zagreb Grand Prix
19:00 Cesarica - HIT lipnja
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crna lista
20:50 Crna lista
21:40 Deset dana, serija
22:35 Ludnica u Clevelandu
23:00 Ludnica u Clevelandu
23:30 Povratak na Mjesec, dokumentarni film
00:20 Bijela robinja, telenovela
01:05 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:50 Graham Norton i gosti
02:48 Kraljica noći, telenovela
03:33 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
27.7.2019.**

07:00 Klasika mundi: 5. simfonija P. I. Čajkovskog u izvedbi orkestra Marijinuskog kazališta iz Sankt Peterburga
08:00 Goli na suncu, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Himalajom pješice, dokumentarna serija
13:15 Mijenjamo svijet: Amerika u strahu od policije, dokumentarni film
14:15 Prizma, multinacionalni magazin
15:05 Pobjediti, izgubiti ili ljubiti, američki film
16:30 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: O konjima i ljudima
17:40 Lijepom našom: Ivankovo 1
18:59 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Argo, američki film
22:05 Zamjena, američki film
23:50 Dnevnik 3
00:25 Kozmopolis, kanadsko-francusko-portugalsko-talijanski film
02:10 Goli na suncu, američki film - ciklus klasičnog vesterna
03:35 Treći format:
04:15 Skica za portret

04:30 Himalajom pješice, dokumentarna serija
05:16 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
09:30 Vaterpolo, SP - emisija
09:50 Vaterpolo, SP - za 3. mjesto, prijenos
11:10 Vaterpolo, SP - emisija
11:20 Vaterpolo, SP - finale, prijenos
12:40 Vaterpolo, SP - emisija
13:00 Gwangju: SP u plivanju, prijenos
15:05 Povratak irskoj kuhinji
15:33 Cesarica - HIT lipnja
15:42 Vaterpolo, SP - finale, snimka
16:55 Judo Zagreb Grand Prix
19:00 Cesarica - HIT lipnja
19:03 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Slavnih holivudskih parovi: Katharine Hepburn i Spencer Tracy, dokumentarna serija
21:00 Dobra žena
21:50 Dobra žena
22:40 Vikinzi
23:30 Invazija na Zemlju, dokumentarna serija
00:15 Graham Norton i gosti
01:00 Kraljica noći, telenovela
01:45 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
28.7.2019.**

06:10 Lijepom našom: Ivankovo 1
07:45 Povratak u gradić Payton, američki film
09:50 Biblija
10:00 Barilovički Leskovic: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:00 Mir i dobro
15:40 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 I to je Hrvatska:
17:35 Volim Hrvatsku

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Točka na A - suvremena hrvatska arhitektura, dokumentarna serija
21:05 Planet Zemlja II: Gradovi, dokumentarna serija
22:00 Kennedyji povjerljivo: Imidž, dokumentarna serija
22:50 Dnevnik 3
23:23 Povratak u gradić Payton, američki film
01:23 Nedjeljom u dva
02:18 Freedom - George Michael, glazbeno-dokumentarni film
03:48 Sve će biti dobro, serija
04:18 Mir i dobro
04:58 Reprizni program
05:20 Kennedyji povjerljivo: Imidž, dokumentarna serija
06:05 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
09:50 Luka i prijatelji
10:20 Umorstva u Midsomeru
11:55 Cesarica - HIT lipnja
12:00 Svijet vrtlara
12:30 Odbrojanje do Tokija
12:55 Cesarica - HIT lipnja
13:00 Gwangju: SP u plivanju, prijenos
15:11 Viktorija
16:00 U potrazi za Markom Polom, dokumentarna serija
16:55 Judo Zagreb Grand Prix
19:00 Cesarica - HIT lipnja
19:03 Đani Stipaničev - To je tvoja zemlja
20:05 Nadine, američki film - Filmovi sa 5 zvijezdica
21:30 Katarina Velika
22:15 Igre moći
23:00 Igre moći
23:45 Invazija na Zemlju, dokumentarna serija
00:30 Graham Norton i gosti
01:15 Kraljica noći, telenovela
02:00 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
29.7.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Storijske neponovljivosti: Vrijeme pokretnih slika, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Tito, dokumentarno-igrana serija
21:00 Crno-bijeli svijet
22:00 Hrvatski velikani
23:00 Dnevnik 3
23:33 Milijarde
00:28 Mjesto koje zovem dom
01:18 Umorstva u Midsomeru
02:53 Dnevnik 3
03:19 Sve će biti dobro, serija
04:04 Ljubav se ne trži, emisija pučke i predajne kulture
04:39 Reprizni program
04:54 Žene, povjerljivo!
05:44 Karipski cvijet

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
10:30 Vučja krv
11:00 Katarina Velika
11:50 Istjerivači duhova, američki film
13:35 Ukradena mladost, kanadski film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Tajni život zoološkoga vrta
17:35 Kruške i jabuke
18:20 TV Bingo
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 A strana
23:10 99 domova, američki film

01:05 Bijela robinja, telenovela
01:50 Graham Norton i gosti
02:35 Kraljica noći, telenovela
03:20 Noćni glazbeni program

UTORAK 30.7.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Hrvatska moj izbor: Jasmina i Branko
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann, seoski liječnik
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Tito, dokumentarno-igrana serija
21:00 Crno-bijeli svijet
22:00 Hrvatski velikani
23:00 Dnevnik 3
23:33 Milijarde
00:28 Mjesto koje zovem dom
01:18 Umorstva u Midsomeru
02:53 Dnevnik 3
03:08 Sport
03:11 Vijesti iz kulture
03:19 Sve će biti dobro, serija
04:04 Babina Bilka, emisija pučke i predajne kulture
04:34 Reprizni program

04:49 Žene, povjerljivo!
05:39 Karipski cvijet

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:30 Vučja krv
11:00 Dr. Bergmann
11:50 99 domova, američki film
13:45 Kad dužnost zove, američki film
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Divlji Karpati: Transilvanija, serija
17:35 Kruške i jabuke
18:25 Luda kuća
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 Hologram za kralja, britansko-francusko-njemačko-meksičko-američki film
22:40 Plan osвете, američki film
00:38 Bijela robinja, telenovela
01:23 Graham Norton i gosti
02:08 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 31.7.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska

10:20 Veterinar Engel
11:10 Otkrivamo Hrvatsku: Štrigova
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergmann
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Tito, dokumentarno-igrana serija
21:00 Crno-bijeli svijet
22:00 Hrvatski velikani
23:00 Dnevnik 3
23:33 Milijarde
00:23 Mjesto koje zovem dom
01:13 Umorstva u Midsomeru
02:48 Dnevnik 3
03:14 Sve će biti dobro, serija
03:59 Legenda o Veroniki Desiničkoj, emisija pučke i predajne kulture
04:44 Reprizni program
04:46 Žene, povjerljivo!
05:36 Karipski cvijet

05:15 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Teletubbyji
10:30 Vučja krv
11:00 Dr. Bergmann
11:50 Hologram za kralja, britansko-francusko-njemačko-meksičko-američki film
13:30 Blizanac u pravi čas, njemački film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce

16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Divlji Karpati: Od planina do mora, dokumentarna serija
17:34 Kruške i jabuke
18:23 Luda kuća
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 Život Davida Galea, američko-njemački film
23:10 Kandahar, ruski film
00:55 Bijela robinja, telenovela
01:40 Graham Norton i gosti
02:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 1.8.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Neuspješan skroz, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Mjesto koje zovem dom
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Zaronite s nama:
17:00 Vijesti u 17
17:20 Dr. Bergman
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Rat prije rata, dokumentarna serija
21:00 Crno-bijeli svijet
22:00 Hrvatski velikani

23:00 Dnevnik 3
23:33 Milijarde
00:23 Mjesto koje zovem dom
01:13 Umorstva u Midsomeru
02:48 Dnevnik 3
03:03 Sport
03:06 Vijesti iz kulture
03:06 Sve će biti dobro, serija
03:51 Neuspješan skroz, emisija pučke i predajne kulture
04:21 Reprizni program
04:23 Žene, povjerljivo!
05:13 Karipski cvijet

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:30 H2O: uz malo vode
11:00 Dr. Bergmann, seoski liječnik
11:50 Ludi blizanci, američki film
13:35 Osveta kućne pomoćnice, američki film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Divlji Karpati: Zauvijek divlji, dokumentarna serija
17:35 Kruške i jabuke
18:25 Luda kuća
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Raj za dame
21:00 Ljubav i prijateljstvo, irsko-francusko-nizozemski film
22:45 Samci, američki film
00:30 Bijela robinja, telenovela
01:15 Graham Norton i gosti
02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zapis s terena

Djevojačka večer

Moje nepoznanice svih običaja oko vjenčanja datiraju iz rane mladosti. Prvo je izostalo maštanje o princu, bijelom konju, bijeloj vjenčanici (zapravo bilo kakvoj vjenčanici), a onda su prestala i sva ostala interesiranja u smislu da me nisu interesirale ni priče drugih djevojaka o njihovom maštanju ovog tipa. U daljem odrastanju, od kada datiraju moja sjećanja o odlasku u svatove, vrlo dobro se sjećam da nisam morala kriti oduševljenje, nego prosto njega nije bilo. Ništa u vezi s ovim momentom me nije radovalo: niti svečano oblačenje, niti silno ljubljenje i pozdravljanje, niti vožnja u koloni, igranje kola uz svaku pjesmu.

Onda, mnogo godina kasnije, na svadbi jedne jako dobre drugarice, desilo se da sam bila najveseliji gost, plaćala muziku, vodila kolo i neumorno se veselila. Čudan je taj moment bio za sve, ali i prolazan. Reakcije su bile izazvane bliskošću i sreći zbog tuđe sreće.

Brak i zajedništvo

Vjerujem u ljubav, u brak, u zajedništvo ali mi je to nešto sveto i ne vidim potrebu da se pravi tolika parada od samog čina. Zapravo, mislim da mi se sviđaju oni stari stari običaji, jer je to u tom vremenu imalo smisla, od prošnje djevojke, do djevojačkej večeri, prve bračne noći. Danas smo sve pobrkali, prilično obezvrijedili brak, lako ga sklapamo, još lakše rasklapamo i eto, meni se to ne sviđa i to je to. Poštujem prijatelje i njihove izbore i dalje pjevam u svatovima i igram kada osjetim sreću koja se dijeli.

Upravo iz tih razloga proteklog vikenda završih u Srijemskim Karlovcima na djevojačkoj večeri. Da se razumijemo: djevojačka večer je postala djevojački dan i večer na kom se okupe cure, uglavnom oko mlade ali i oko zajedničke teme, boje i fotografa. Sam poziv i ideja me nisu nešto mnogo privlačili jer se ne snalazim najbolje u tim djevojačkim momentima, pričama za djevojčice, djevojke i žene ali nije sve što nas privlači život, ima i nešto osim toga.

Vikend za pamćenje

I baš kada se pribijavaš nečega, ono se počne dešavati. Zakon privlačenja, kažu. A mi smo privukli kompliciranu organizaciju. A onda, kada se vikend zapravo počeo dešavati, postao je jedan pravi užitak. Devet žena, koje se ne druže stalno, na jednom mjestu su funkcionirale tako spontano, uigrano i od sale uživanjem da sam ja bila veoma iznenađena. Svakako je tome mnogo pridonio ambijent, jer kuća s ogromnim dvorištem koga s jedne strane čini polje lavande, a s druge pogled puca preko vinograda do Dunava, priznat ćete, dovoljna je za par dana doživljaja.

Lavanda, privatni bazen u našem iznajmljenom dvorištu, prostrana prizemna kuća s kompletnom vrtnom opremom za roštilj i boravak na terasi bez potrebe za stalnim ulascima unutra. Znači, sve što jedan vikendaš može sanjati i to uređeno s toliko ukusa da smo par detalja fotografirali samo da bismo ukrali ideje i primijenili na svoja dvorišta.

Pikanterije i ostale detalje u vezi s našim provodom, iznenađenjima i razvojem situacije neću dijeliti, jer ne bi bilo u redu ni prema budućoj mladoj, ni prema ostalim curama jer je ipak to osobna uspomena ali mogu spomenuti detalj da smo druženje završili u fantastičnoj čardi u Srijemskim Karlovcima i još boljim specijalitetima. Moj dojam i nešto što nikad nisam probala, a čime ću se svakako pozabaviti je riblji paprikaš od fileiranog soma, uz koji nam nisu služeni obični rezanci nego oni sa sirom i prženom slaninicom. Ipak, ostavljam ovaj detalj za rubriku na tacni, bolje će joj stajati.

Kad bolje spravnam doživljaje i ugođaje, slobodno me zovite na djevojačke večeri, baš mi dobro stoje.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

**Bereg
700
godina**

B. BREG